

**Suunnitelma ikääntyneen väestön
toimintakyvyn tukemiseksi 2019-2025**

Sisällys

Suunnitelma ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemiseksi 2019-2025.....	1
1 Johdanto	3
2 Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin nykytila	4
2.1 Koettu hyvinvointi	6
2.2 Terveydentila, elintavat ja toimintakyky.....	7
2.3 Palvelut	8
2.3.1 Someron kaupungin palvelujärjestelmä ikäihmisen tukena.....	8
2.3.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä 2019 ja 2025	16
3 Ikäystävällinen Somero 2025 - toimintakykyisenä kotona.....	19
3.1 Visio	19
3.2 Ikäystävällisen Someron toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet.....	20
3.2.1 Osallisuus	20
3.2.2 Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen	21
3.2.3 Asuminen ja elinympäristö.....	24
3.2.4 Asiakaslähtöiset palvelut ja prosessit, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö ikäihmisen tukena	25
4 Arviointi ja seuranta vuosille 2019-2025	28
Liite 1: Ikäystävällisen kunnan arviointilomake	30
Liite 2: Toimintasuunnitelma 2019-2025	40

1 Johdanto

1.7.2013 astui voimaan laki ”Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (HE 160/2012)” (Vanhuspalvelulaki). Lain tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Laki korostaa ikääntyneiden asemaa ja roolia heitä koskevien asioiden suunnittelussa ja heidän tarvitsemien palvelujen kehittämisessä kunnassa. Vanhuspalvelulain 5§:n mukaan kunnan tulee laatia suunnitelma toimenpiteistään, jotka koskevat ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavia asioita:

- arviointi ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilasta
- tavoitteiden määrittely ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja palvelujen kehittämiseksi
- toimenpiteiden määrittely eli miten kunta vastaa tavoitteiden toteutumisesta - voimavarojen arviointi, joita tavoitteiden toteutuminen edellyttää - eri toimialojen vastuiden määrittely, mikä taho toteuttaa mitäkin
- määrittely, miten kunta toteuttaa yhteistyötä eri toimialojen, julkisten tahojen, yritysten sekä järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Kuntien on kuultava ikääntyneitä jo toimintojen ja palvelujen suunnitteluvaiheessa. Vanhuspalvelulaki edellyttää, että kaikissa kunnissa toimii vanhusneuvosto (voi toimia myös vammais- ja vanhusneuvosto tms. nimellä) ja kunnan on huolehdittava vanhusneuvostojen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvostot ovat tärkeä toimintamuoto kuulla ikääntyneitä väestöä heitä koskeissa asioissa suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheissa.

Suunnitelma on tehty yhteistyössä Someron vanhusneuvoston, sekä osin kunnan muiden toimialojen edustajien kanssa. Työryhmä on kuullut eri asiantuntijoita valmistelun eri vaiheissa. Varsinainen suunnitelmatyö käynnistyi 11.5.2018 perusturvalautakunnan nimeämän kehittämistyöryhmän ensimmäisellä kokoontumisella. Työryhmä on kokoontunut yhdeksän kertaa aikavälillä toukokuu 2018 - helmikuu 2019. Lisäksi työryhmä on kokoontumisten välillä työskennellyt vuorovaikutteisesti sähköisen työtilan kautta. Tapaamisten aikana käsiteltiin suunnitelman sisällöllisiä painotuksia, valittiin tavoitteet ja avaintehtävät vanhuspalvelulain mukaisten kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseksi sekä vastuutahot ohjelman täytäntöönpanoon.

Ohjelman viitekehukseksi valittiin:

- osallisuus
- mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen
- asuminen ja elinympäristö
- asiakaslähtöiset palvelut ja prosessit, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö ikäihmisen tukena

Suunnitelmassa on hyödynnetty vanhusneuvostojen ja muiden asiantuntijoiden lisäksi tilastotietoa, tutkimustietoa, valtakunnallista vanhuspalveluiden laatusuosituksista, kunnan strategiaa, laadittuja toimenpideohjelmia ja Someron hyvinvointikertomusta.

Vanhusneuvosto ja eri hallintokunnat ovat voineet antaa kannanottoja ja lausuntonsa suunnitelmasta syksyn aikana. Lisäksi suunnitelmaan pyydettiin näkökulmia avoimen lausuntopyynnön kautta. Tulleet kommentit ja lausunnot on huomioitu suunnitelman laadinnassa. Someron perusturvalautakunta käsittelee suunnitelmaa helmikuussa 2019, minkä jälkeen suunnitelma lähetetään perusturvalautakunnan hyväksymässä muodossa kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsiteltäväksi.

2 Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin nykytila

Suomen väestö vanhenee vauhdilla. 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien suhteellisen määrän uskotaan kasvavan 18,1 prosentista 28,2 prosenttiin vuosina 2011-2060. Samalla myös 80-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrän ennustetaan kasvavan 4,9 prosentista 11,4 prosenttiin. Väestön ikääntyminen tarkoittaa myös sitä, että väestöllinen vanhushuoltosuhte, eli yli 65-vuotiaiden määrä 15-64 vuotiaisiin verrattuna, tulee kasvamaan 27,7 prosentista 49,8 prosenttiin. Somerolla tämä vanhushuoltosuhte on jo nyt merkittävä. Suomessa ikääntynyttä väestöä (65+ väestöä) on tällä hetkellä reilu miljoona. Heistä suurin osa, lähes miljoona henkilöä, elää arkea itsenäisesti. Palveluja säännöllisesti käyttäviä on noin 140 000, säännöllisiä kotiin annettavia palveluita (säännöllisen kotihoidon ja omaishoidon tuen asiakkaat) saa noin 90 000 henkilöä; muualla kuin yksityiskodissa hoitoa ja huolenpitoa ympärivuorokauden (tehostetun palveluasumisen yksiköissä ja vanhainkodeissa asuvat ja terveyskeskussairaaloiden pitkäaikaishoidossa olevat) saa reilut 50 000 henkilöä.

Väestörakenne		2015	2016	2017
0 - 14-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	15,4	15,2	15,1
	Somero	14,6	14,4	14,4
15 - 64-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	63	62,7	62,3
	Somero	56,3	55,6	55
65 - 74-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	12,3	12,4	12,8
	Somero	14,6	15,2	16,0
		1330 kpl	1369 kpl	1427 kpl
75 - 84-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	6,5	6,8	6,7
	Somero	9,9	10	9,8
		902 kpl	907 kpl	878 kpl
85 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	2,9	3,0	3,0
	Somero	4,6	4,7	4,8
		288 kpl	290 kpl	295 kpl
90 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	1	1	1,1
	Somero	1,4	1	1,5
		132 kpl	137 kpl	132 kpl

Vuonna 2015 laaditun väestöennusteen mukaan somerolaisten yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä tulee kasvamaan. Vuonna 2019 julkaistavan väestöennusteen ennakkoidaan korjaavan ylöspäin yli 65-vuotiaiden suhteellista osuutta väestöstämme.

Väestöennuste 2025

65 - 74-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	12,2
	Somero	16,8
75 - 84-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	9,9
	Somero	13
85 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	3,4
	Somero	5,5
90 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	1,2
	Somero	2

Huoltosuhte, demografinen (0-14-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat)	2015	2016	2017	2025 ennuste (laadittu v. 2015)
Koko maa	58,2	59,1	60,1	66,4
Varsinais-Suomi	58,8	59,6	60,4	66,7
Somero	77,6	79,7	81,8	91,9
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2018				

Tilastokeskuksen mukaan Somerolla ikääntynyttä väestöä (65+) on noin 2700 (vuonna 2017), ja heistä suurin osa elää arkeaan itsenäisesti. Somerolla yli 80-vuotiaiden kotona asuvien prosentuaalinen osuus on kuitenkin koko maan ja Varsinais-Suomen keskiarvoa pienempi, mikä osoittaa palvelujärjestelmässä olevan vielä kotona asumisen tukemisen osalta kehittämistarvetta.

		2016	2017
Kotona asuvat 75 - 84-vuotiaat, %	Koko maa	95,0	95,2
Kotona asuvat 75 - 84-vuotiaat, %	Varsinais-Suomi	95,1	95,4
Kotona asuvat 75 - 84-vuotiaat, %	Somero	96,8	96,9

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet,	Koko maa	90,9	91,1
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	90,5	90,9
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, %	Somero	91,3	90,9
Kotona asuvat 80 vuotta täyttäneet, %	Koko maa	86,6	87,1
Kotona asuvat 80 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	86,1	86,8
Kotona asuvat 80 vuotta täyttäneet, %	Somero	86,3	86,8
Kotona asuvat 85 vuotta täyttäneet, %	Koko maa	80,6	81,2
Kotona asuvat 85 vuotta täyttäneet, %	Varsinais-Suomi	79,9	80,7
Kotona asuvat 85 vuotta täyttäneet, %	Somero	79,5	78,4

2.1 Koettu hyvinvointi

Kansallisen terveyst-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSoten avulla seurataan väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuneita muutoksia eri väestöryhmissä ja alueittain. Tutkimus tuottaa myös seuranta- ja arviointitietoa väestön palvelutarpeiden tyydyttymisestä sekä väestön näkemyksistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmästä, palveluiden saatavuudesta, laadusta ja käytöstä.

FinSote sisältää osia vuonna 2010 alkaneesta Aikuisten terveyst-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksesta (ATH), mutta siihen on lisätty sote-uudistukselle ominaisia kysymyksiä muun muassa palveluista ja valinnanvapaudesta.

Valtakunnallisessa FinSote-kyselyssä Varsinais-Suomessa asuvista yli 75-vuotiaista arvioi elämänlaatunsa hyväksi 42 % (keskimäärin taso yhtenevä koko maan kanssa) ja elämänlaatunsa keskimääräistä paremmaksi n. 57 % sekä elämänsä onnelliseksi viimeisen neljän viikon aikana n. 46 %. Ihmissuhteisiinsa oli tyytyväisiä yli 84 %. Yksinäisyyttä kokevien määrä oli Varsinais-Suomessa valtakunnallista osuutta pienempi.

Somerolla keskimääräiset kokonaiseläkkeet ovat sekä koko maata että Varsinais-Suomen tasoa pienemmät. Toimeentulotukea saaneiden yli 65-vuotiaiden osuus on Varsinais-Suomea suurempi, mutta koko maan osuutta pienempi. Varsinais-Suomessa asuinalueiden turvallisuuden tyytyväisiä yli 75-vuotiaista oli 92,6 %.

--	--	--	--	--

		2015	2016	2017
Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet	Koko maa	22,9	23,1	26,9
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet	Koko maa	44,1	44,1	50,1
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet	Koko maa	11,2	11,5	9,4
Onnelliseksi itsensä kokeneiden osuus (%), 75 vuotta täyttäneet	Koko maa	50,5	48,5	48,5
Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet	Koko maa	42,2	44,3	40,8
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2018				

		2015	2016	2017
Keskimääräiset kokonaiseläkkeet, omaa eläkettä saavat, eur/kk	Koko maa	1606	1626	1645
	Varsinais-Suomi	1593	1612	1632
	Somero	1374	1395	1416
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	Koko maa	0,2	0,2	
	Varsinais-Suomi	0	0	
	Somero			
Toimeentulotukea saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä	Koko maa	1,6	1,7	
	Varsinais-Suomi	1	1	
	Somero	1,2	1,4	
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2018				

2.2 Terveydentila, elintavat ja toimintakyky

Terveydentilansa keskimääräiseksi tai sitä huonommaksi arvioi 62 %:a 75 vuotta täyttäneistä varsinaissuomalaisista (2015). Luku on hieman koko maata matalampi. Muistinsa

huonoksi kokevien määrä sen sijaan on Varsinais-Suomessa koko maata suurempi (12,3 %) ja alkoholin liikakäyttöä on yli 75-vuotiailla Varsinais-Suomessa koko maata enemmän (21,4 %).

lääkäiden kaatumisiin liittyvät hoitajaksot ovat Somerolla Varsinais-Suomea ja koko maata vähäisempiä (2015). Lihavien osuus (BMI yli 30) on Varsinais-Suomessa hieman valtakunnallista korkeampi (20,8 %).

2.3 Palvelut

lääkäiden palvelujärjestelmän kantavana ajatuksena on tarjota riittävät, oikea-aikaiset ja laadukkaat palvelut somerolaiselle ikäihmiselle. Suuri osa iäkkäistä kuntalaisista käyttää kaikille kuntalaisille avoimia ja yhteisiä palveluita. Palvelutarpeen kasvaessa ikäihmiselle kohdennettujen palveluiden merkitys korostuu. Säännöllisten kotihoidon palvelujen piirissä on noin 15,5 % yli 75-vuotiaista. Määrä on selkeästi suurempi kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin. Kotona asuminen entistä pidempään on lisääntynyt. Someron toimet kotihoidon ja kuntoutuksen tehostamiseksi alkavat tuottaa hyvää tulosta ja laitoshoidon paikkoja on pystytty vähentämään. Palveluohjauksen ja Seniorineuvolatoiminnan kehittäminen ovat lähteneet liikkeelle.

Palvelurakenteen kehittämistä on linjannut vanhuspalvelulaki ja sen toimeenpanoon liittyvä laatusuositus. Valtakunnallisesti tavoitteena on siirtää painopistettä kotona asumista tukeväksi ja vähentää laitoshoidon. Valtakunnallisessa laatusuosituksessa painotetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä palvelujärjestelmän rakentamista. Lisäksi palveluohjauksen kehittäminen, teknologisten innovaatioiden mukanaolo, laatu- ja asu- ja asumisen sekä palvelut uudella tavalla yhdistävä ikäystävällinen toimintajärjestelmä ovat valtakunnallisen laatusuosituksen painotusalueita. Somerolla pitkäaikaista laitoshoidon purettu ja kotona asumista tukevia palveluita on vahvistettu.

2.3.1 Someron kaupungin palvelujärjestelmä ikäihmisen tukena

Tiedottaminen

Kaupungin tiedottamisen tulee tavoittaa kaikki kuntalaiset, olla säännöllistä ja helposti saatavilla. Tiedottamista tapahtuu sekä sähköisesti että suullisesti. Iäkkäiden kohdalla tulee huomioida tarve ja mahdollisuus henkilökohtaiseen tiedonvälitykseen. Ikääntyneille kuntalaisille toimivaksi tiedotuskäytännöksi on osoittautunut yleisen tiedottamisen lisänä kirjeitse ja kotikäynnin muodossa tapahtuva tiedottaminen.

Sähköiset palvelut

Perusturvatoimen palveluissa hoiva- ja hoitotyöntekijöiden osalta on pyritty huolehti- maan ajantasaisten teknologisten apuvälineiden käytössä. Suunnitelmakaudella ke- hitetään 2019-2025 kuntalaisten mahdollisuuksia hyödyntää sähköisiä palveluita asioinnis- saan ja omahoidossaan.

Liikuntapalvelut

Nyt liikuntapalvelut toteuttaa Someron liikunta ry. Liikunta ry/ kaupunki vastaa monipuol- lisesti liikuntapalveluiden osalta ikäihmisten palvelutarpeeseen ja kehittää myös ver- taisohjaajatoimintaa yhä aktiivisemmaksi. Suunnitelmakaudella liikuntapalveluissa kehi- tetään ja laajennetaan iäkkäille somerolaisille suunnattuja liikuntapalveluja, pääpainon ollessa ryhmäliikuntapalveluiden kehittämisessä.

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut sekä Somero-opisto

Someron Kulttuuri ry on perustettu vuonna 2005 yhdessä Someron kaupungin kanssa edis-

tämään kulttuuritoimintaa ja -harrastamista Somerolla. Kulttuuri ry tuottaa alueen kulttuuripalveluja yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa. Vuonna 2017 Kulttuuri ry:llä on jäseninä 21 kulttuuriyhdistystä sekä Someron kaupunki.

Kirjasto tarjoaa asiakkaiden käyttöön laajan lainakokoelman ja lehtisalin. Kirjastossa järjestetään viikoittain maksuttomia tapahtumia ja ryhmätoimintaa, josta osa on suunnattu nimenomaan ikäihmisille. Merkittävä osa kirjaston ja kirjastoauton asiakkaista on ikäihmisiä, ja ikääntyneiden tarpeet ja esimerkiksi esteettömyys otetaan huomioon kirjaston toiminnan suunnittelussa. Palvelujen saavutettavuutta lisäävät kirjaston kotipalvelu sekä monipuoliset sähköiset palvelut. Someron kirjasto välittää myös lukemisesteisille (mm. heikkonäköiset) suunnattuja erikoiskirjasto Celian palveluita.

Somero-opisto merkittävä aktiivisen ikääntymisen mahdollistaja. Ikääntyneet ovat yksi Somero-opiston tärkeimmistä kohderyhmistä. Opiston noin 1500 opiskelijasta 30% on 65 vuotta täyttäneitä. Suurin osa kurssitarjonnasta soveltuu ikääntyneille, mutta heidät otetaan huomioon järjestämällä päiväopetusta esimerkiksi kuvataiteissa, kielissä, kädentaidoissa ja tietotekniikassa. Opisto välittää Jyväskylän kesäyliopiston Ikääntyvien yliopiston verkkoluentoja somerolaisten nähtäväksi.

Asuminen ja ympäristö

Kaikessa yhdyskuntasuunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan ikäystävällisyys, esteettömyys ja turvallisuus Someron kaupungin strategian mukaisesti. Tavoitteena on tarkistaa (tarvittaessa lisätä) virkistykseen soveltuvien alueiden ja helposti kuljettavien, turvallisten reittien sekä levähdyspaikkojen riittävyys. Tavoitteena on myös omatoimisen ulkokuntoilun mahdollistaminen esim. perustamalla keskustajamaan senioripuisto.

Vuokra-asuntoja, joihin Someron asuntotoimistossa valitaan asukkaat, on kaikkiaan 432 kpl. Asunnoista Kiinteistö Oy Somerasuntojen omistuksessa on 225 kpl, Someron Vanhain-tuki ry:n 40 kpl ja loput 167 ovat suoraan Someron kaupungin omistamia. Läkkään asukkaan asumisessa esteettömyyden merkitys korostuu. Erityisesti Sairaalatien asuntojen muuntaminen paremmin ikäihmisten palvelutarpeita vastaavaksi on suunnitelmakauden tavoite.

Palveluohjaus

Sekä terveyskeskuksessa että kotihoidossa työskentelee palveluohjaaja. Palveluohjauksessa laaditaan ikäihmisten ja sairaiden palvelutarpeenarviointeja ja ohjataan asiakas tarvittaviin palveluihin. Palveluohjaajilta saa myös tietoa sosiaalipalveluista ja -etuuksista, sekä ohjausta etuuksien hakemisessa.

Ikäihmisille suunnattu maakunnallinen neuvontapalvelu on käytössä Varsinais-Suomessa arkisin klo 9-15. Ikäihmisten palvelupuhelimen numero on 02 2626164 ja chat on osoitteessa <http://www.asiakasneuvonta.fi>. Keskitetyssä asiakasneuvonta- ja ohjauspalvelussa ohjaus, neuvonta ja palvelutarpeenarviot toteutetaan yhtenäisen toimintamallin mukaisesti siten, että ikäihminen saa tarvitsemansa palvelut yhden yhteydenoton perusteella. Suunnitelmakaudella 2019-2025 palveluohjauksen toimivuuden edelleenkehittäminen on merkittävä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisaalue. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuessa palveluohjaaja tulee olemaan palveluita tarvitsevalle ikäihmiselle tärkeä linkki perusturvatoimen, kolmannen sektorin, yritysten ja kunnan muiden palveluiden yhteen sovittajana ja niistä tiedottajana. Palveluohjauksen kehittäminen yhteistyössä maakuntatason kehittämistyön kanssa on suunnitelmakauden 2019-2025 painopistealue.

Seniorineuvola (ent. vanhusneuvola)

Seniorineuvola toimii Neuvolan tiloissa (Turuntie 44). Seniorineuvolassa sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijä toimivat tiiviissä yhteistyössä. Terveystarkastukseen kutsutaan ne ikäihmiset (75+), joilla ei ole säännöllistä kontaktia muihin perusturvan yk-

siköihin. Seniorineuvolassa on mahdollista saada myös ohjausta ja neuvontaa iäkkäitä as-
karruttaviin asioihin ja palveluohjaaja auttaa esimerkiksi etuuksien hakemiseen tai asun-
non muutostöihin liittyvissä asioissa. Vuonna 2018 terveystarkastukseen kutsuttiin 107
ikäihmistä, joista 50 kävi terveystarkastuksessa.

Seniorineuvolan tunnettuutta lisätään tiedotuksen avulla ja Seniorineuvolan aiemmin to-
teuttamat, kaikille avoimet koulutus- ja tiedotustilaisuudet otetaan taas säännölliseksi
osaksi toimintaa. Suunnitelmakaudella 2019-2025 erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon
asiantuntijuuden yhdistävä työparityöskentely on tärkeä kehittämiskohde.

Palveluliikenne

Palveluliikenne on kutsuohjattua joukkoliikennettä, jota kaikki somerolaiset voivat käyt-
tää matkoihin keskustaan/keskustasta. Palveluliikenneauto liikennöi taajamassa sekä ha-
ja-asutusalueilla. Yhdensuuntaiselta matkalta peritään linja-autotaksan mukainen kilo-
metrimaksu lyhyintä reittiä pitkin mitattuna. Veteraanit saavat matkustaa ilmaiseksi.
Palveluliikenne on kutsuohjattua. Somerolla julkinen liikenne on vähäistä ja sekä julkista
liikennettä että palveluliikennettä tulisi kehittää edelleen ikäihmisten kotona asumisen
jatkumisen tukemiseksi. Esimerkiksi koulukuljetusten kanssa synkronoitu palveluliikenne
ja palveluliikenteen tuntimäärien lisääminen ovat suunnitelmakauden kehittämiskohtei-
ta.

Omaishoidontuki

Omaishoito on kotona tapahtuvaa hoitoa ja huolenpitoa. Hoito ja huolenpito on henkilö-
kohtaista, sitovaa ja päivittäistä. Kotona tapahtuva hoito korvaa laitoshoidon, tehostetun
palveluasumisen tai huomattavan kotihoidon palvelujen määrän ja hoito on ympärivuoro-
kautisesti tai jatkuvasti päivittäin sitovaa. Yhä useamman omaishoidettavan toimintaky-
ky ja kotona pärjäämistä heikentää muistisairaus.

Omaishoitajien määrä näyttää olevan kasvussa, vaikka tilastollisesti Someron omais-
hoidettavien määrässä on vuosina 2016-2018 selvä notkahdus. Em. vuosina pitkään
omaisoidossa olleita asiakkaita poistui omaishoidon piiristä tavallista enemmän. Vuonna
2016 hoitosuhteita päättyi 22. Lähes 60 % omaishoidettavista on hoidettu kotonaan lop-
puun saakka.

vuosi	yli 65-vuotiaiden omaishoitajat
2008	45
2010	54
2012	54
2014	72
2016	52
2018	49

Suunnitelmakauden 2019-2025 tavoitteena on kasvattaa omaishoitajien määrää. Omais-
hoidettavia ennustetaan Somerolla aloittavan vuosittain lisää noin 1/1000 asukasta. Tämä
tarkoittaa vuosittain noin kahdeksaa uutta omaishoitajaa ja hoidettavaa.

Omaishoitajien määrän kasvaminen edellyttää kuitenkin omaishoitajien tuen muotojen
jatkovaa kehittämistä taloudellisen tuen rinnalle. Vuosien 2016-2018 välillä omaishoidon
tuen saajilla oli mahdollisuus hyödyntää omaishoidon tuen vapaiden aikana nimeämäänsä
henkilöä sijaisomaishoitajana. Tämän palveluvaihtoehdon käyttö on ikäihmisten omais-
hoidon puolella ollut erittäin pientä, jolloin palveluvalikkoon on vuoden 2019 alusta otet-
tu kaupungin sijaisomaishoitaja. Sijaishoitoa koordinoidaan kotihoidon toimesta. Sijais-
hoitaja mahdollistaa omaishoitajan pääsyä kodin ulkopuolelle, asiointien, harrastusten
ym. piiriin ja tukee näin omaishoitajan työkykyä ja jaksamista. Sijaishoitoa voidaan käyt-

tää omaishoitajan lakisääteisten vapaiden toteutumiseen. Vuonna 2019 omaishoidon myöntämisen kriteerejä päivitetään vastaamaan paremmin maakunnallisia ohjeistuksia.

Kotiin annettavat palvelut

Ikäihmisten kotona selviytymistä tuetaan järjestämällä erilaisia palveluja kotiin. Kotiin annettavia palveluita on kotihoito, kotihoidon tukipalvelut, kotikuntoutus ja tehostettu kotihoito.

Kotihoidon asiakkaiden kasvavaan tarpeeseen vastataan kattavasti koko Someron alueella. Haja-asutusalueella asuvien asukkaiden avun saamista kotiin kehitetään ja mahdollistetaan edelleen kattavammaksi.

Kotihoidon palvelu perustuu yhteistyössä asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa tehtyyn hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Suunnitelman pohjana on asiakkaan oma toive hoidosta sekä palvelutarpeenarvioinnin perusteella kartoitettu tarve. Pääosassa kotiin annettavissa palveluissa on asiakkaan perushoito, sekä sairaanhoidolliset toimet.

Kotihoito kehittää kotiutustiimi- ja kotisairaaloimintaa. Kotiutustiimi hoitaa asiakasta pitkän hoitajakson jälkeen kotiutumisen yhteydessä, jolloin kotiutuksesta saada sekä asiakkaalle asianmukainen. Samat hoitajat aloittavat hoidon kotona jatkavat sitä, kunnes asiakkaan palvelutarve ja kotikäyntien sisältö on saatu muokattua tarkoitusta vastaavaksi.

Kotisairaala mahdollistaa asiakkaan hoidon kotona ympärivuorokautisesti esimerkiksi saattohoitotilanteissa ja silloin kun sairaanhoidollinen tarve on ympärivuorokautista mutta se voidaan näiden toimien (esim. tiputukset) hoitaa kotona.

Suunnitelmakaudella kotihoidon kehittäminen on merkittävä palvelujärjestelmää koskeva kehittämiskohde. Kotihoidossa uutta teknologiaa tulee hyödyntää jatkuvasti, koska tämä osaltaan auttaa työntekijöiden asiakastyöhön käytettävissä olevan ajan kasvattamisessa. Kotihoidossa koneellinen annosjakelu on käytössä, palvelutarpeen arviointien kehittämiseksi on otettu RAI-ohjelma käyttöön, asiakastyön oikea kohdentaminen optimoidaan toiminnanohjausjärjestelmän avulla ja vuonna 2019 otetaan laatujärjestelmä käyttöön (SHQS). Lisäksi vuosittain tullaan kokeilemaan uusia teknologisia sovelluksia ja kokeilun osoittautuessa hyödylliseksi, pilotoitu toiminto otetaan pysyvään käyttöön. Vuoden 2019 tavoitteena on pilotoida avaintenhallintajärjestelmää.

Asiakkaiden hoidon siirtyessä yhä enemmän kotiin, kotikäyntien lukumäärä tulee kasvamään arkisin ja viikonloppuisin ja yöajan palvelu tulee olemaan lähivuosina aloitettava palvelu. Esimerkiksi muistisairaat asiakkaat tulevat tarvitsemaan yhä enemmän ympärivuorokautista hoivaa ja valvontaa turvallisen kotona asumisen mahdollistamiseksi. Pelkästään yöaikaisen kotihoidon palvelun aloittaminen vaatii viiden, laajetessaan kymmenen hoitajan lisäresursointia kotihoitoon.

Vuosi	Kotikäyntejä	Aika (min)/käynti	Asiakkaita
2008	82 175	20,6	305
2011	102 618	18,3	292
2014	120 639	18,6	267
2017	145 045	18,5	260
2018	158 228	18	255
2025	arvio 230 000	18	280

Taulukko: Someron kaupungin kotihoidon käyntitilastot

Päivätoiminta

Somerolla on käytössä ikäihmisten päivätoiminnan palveluseteli. Palvelusetelin myöntäminen perustuu palvelutarpeenarvioon, palvelusetelin arvo määräytyy tuloperusteisesti ja se on määrärahasidonnainen. Palvelusetelillä asiakas voi ostaa päivätoiminnan valitsemaltaan palveluntuottajalta. Vuonna 2018 palveluntuottajana toimi ainoastaan Lamminniemen hyvinvointikeskus Oy.

Ikäihmisten päivätoiminnan palveluseteli on käytössä myös vaihtoehtona omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien (3vrk/kk) toteutumiseksi. Omaishoitotilanteessa asiakas maksaa päivätoiminnasta saman maksun kuin intervallihoidossa, vuonna 2018 11,40 euroa/kerta. Päivätoiminta nähdään kotona asumista tukevana, jolloin siihen tulisi olla varattu määräraha koko suunnitelmakauden 2019-2025 aikana.

Päihde- ja mielenterveystyö

Mielenterveysyksikön palveluja tarjotaan myös ikäihmisille. Mielenterveysyksiköstä on mahdollista saada apua mielialaongelmiin, ongelmalliseen päihteen käyttöön ja esimerkiksi tilanteissa, joissa asia tarvitsee apua jäätyään yksin läheisen kuoltua.

Päihdetyön osalta somerolaiset voivat hyödyntää sekä A-klinikan että mielenterveysyksikön palveluita ja iäkkäiden asiakkaiden osalta kotikäynnit ovat tärkeä palvelunkäytön mahdollistava palvelumuoto.

Ikäänntyneiden päihde- ja mielenterveysongelmat ovat valtakunnallisesti arvioituna kasvussa. Erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja perusterveydenhuollon päihde- ja mielenterveystyön palvelumuotojen tulee ikäihmisten osalta kehittyä ja em. kehittämistyössä ikäihmisten erityistarpeiden huomioiminen on suunnitelmakauden kehittämiskohde.

Terveyskeskus

Terveyskeskuksessa asiakkaat voivat saada tavanomaisten terveyskeskuspalveluiden lisäksi palveluohjausta ja neuvontaa arkea askarruttavissa asioissa. Palveluohjauksen avulla pyritään ennakoimaan ja ennaltaehkäisemään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tekijöitä, joilla voi olla mahdollisesti vaikutusta itsenäiseen kotona asumiseen. Palveluohjaajalta saa tietoa taloudellisista asioista, vaihtoehtoisista palvelumuodoista sekä apua erilaisten hakemusten täyttämässä. Terveyskeskuspalveluissa sähköinen ajanvaraus ja sähköiset palvelut ovat suunnitelmakauden kehittämiskohde.

Muistihoitaja

Muistihoitajan vastaanotto on Someron terveyskeskuksessa. Häneen voi ottaa yhteyttä kaikissa muistiin liittyvissä asioissa. Myös omaiset ja hoitoyksiköt voivat tarvittaessa olla yhteydessä muistihoitajaan. Muistihoitajan ja seniorineuvolan yhteistyön kehittäminen on suunnitelmakauden kehittämiskohde.

Diabeteshoitaja

Terveyskeskuksessa diabeteshoitajalle ohjautuu lähinnä tyypin 1 aikuisdiabeetikoita sekä vaikeahoitoisia tyypin 2 diabeetikoita. Toimintaan kuuluu diabetespotilaiden hoitaminen ja seuranta sekä tavoitteena on potilaan omahoidon tukeminen ja lisäsairauksien ehkäisy.

Kuntoutus

Someron terveyskeskuksessa, annetaan pääasiassa terveyskeskuksen oman lääkärin määräämää lääkinnällistä kuntoutusta yksilökäynteinä tai ryhmäkuntoutuskäynteinä, jonka tarkoituksena on edistää liikunta-, toiminta ja työkykyä yhteistyössä muun perusterveydenhuollon kanssa.

Kuntoutuksessa annetaan sekä yksilö- että ryhmäkuntoutusta. Toimintaan kuuluu mm:

- fysioterapeuttinen tutkiminen
- fysioterapeuttinen neuvonta
- liike- ja liikuntahoidot
- fysikaaliset hoidot
- akupunktio
- lymfaterapia

Toimintaterapia

Toimintaterapeutti kuntouttaa sekä lapsia että aikuisia. Aikuisia toimintaterapeutti palvelee ilman lähetettä apuväline- ja asunnonmuutostyöasioissa. Asiakas tai hänen omaisensa voivat ottaa näissä asioissa toimintaterapeuttiin suoraan yhteyden. Lääkärin lähetteellä toimintaterapeutti kuntouttaa aikuisia, joilla on esim. neurologisen vamman tai muun pitkäaikaisen sairauden vuoksi vaikeuksia päivittäisissä toiminnoissa.

Puheterapia

Puheterapia on kielen, puheen ja äänen häiriöiden tutkimista ja kuntoutusta. Sen tavoitteena on poistaa, lieventää ja ehkäistä puheen ja kielen häiriöitä sekä niihin liittyviä vuorovaikutuksen ongelmia. Puheterapialla pyritään saavuttamaan mahdollisimman hyvä kommunikaatiokyky jokapäiväisen elämän vaatimuksista selviämiseksi. Kuntoutuksen pituus riippuu hoidettavan häiriön laadusta ja laajuudesta. Puheterapiassa hoidetaan sekä lapsia että aikuisia lääkärin lähetteellä.

Aikuisten puheterapian syitä voivat olla:

- äänen käheys
- afasia eli aikuisiällä sairauden tai vamman aiheuttama kielellinen häiriö
- änkytys
- nielemisongelmat

Tilapäinen ja lyhytaikainen kuntouttava asuminen

Lyhytaikaisella ja tilapäisellä asumisella tuetaan ikäihmisten kotona selviytymistä sekä hoitavan omaisen jaksamista. Lyhytaikaisen asumisen jaksot voivat olla säännöllisiä, jolloin ne vuorottelevat kotona asumisen kanssa.

Tukipalveluilla tuettu asuminen

Tukipalveluilla tuetussa asumisessa asukas asuu joko omassa omistusasunnossaan tai vuokra-asunnossa tai palveluasumisessa. Asukkaan tarvitsemat tukipalvelut tuottaa joko kotihoidon henkilökunta tai yksityinen palveluntuottaja.

Palveluasuminen

Palveluasuminen on asumismuoto ikääntyneille, jotka tarvitsevat hoitohenkilökunnan päivittäistä tukea ja apua asumiseensa. Ammatilainen on paikalla aamu- ja ilta-aikaan ja muulloin ollaan hälytysjärjestelmien piirissä. Palveluasuminen on ollut ikäihmisten keskuudessa suosittu palvelumuoto ja suunnitelmakaudella palveluasumisen paikkamäärää tullaan kasvattamaan.

Perhehoito

Perhehoidossa somerolaisia ikäihmisiä on vuosittain ollut viidestä kuuteen asukasta. Ikäihmisten perhehoitokodeista yksikään ei sijaitse Somerolla. Perhehoidon asioista vastaa vastuukuntana Kaarina. Perhehoito on sopiva hoitomuoto niille ikäihmisille, joilla fyysinen toimintakyky on vielä hyvä, mutta esimerkiksi muistisairaus huonontaa mahdollisuuksia selvitä kotona. Perhehoito luo kodinomaisen ja turvallisen ympäristön hoidettavalle ja yleensä hidastaa, tai jopa poistaa tarpeen tehostettuun palveluasumiseen siirty-

miseltä. Suunnitelmakaudella tavoitteena on saada Somerolle oma ikäihmisten perhehoitokoti.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettu palveluasuminen on asumismuoto ikääntyneille, jotka tarvitsevat runsaasti huolenpitoa, hoivaa ja apua. Ammattilainen on paikalla ympäri vuorokauden. Asukkaat tehostettuun palveluasumiseen tulevat SAS-ryhmän kautta. Sosiaali- ja terveydenhuollon -uudistuksen myötä tehostettuun palveluasumiseen tultaneen siirtymään palvelusetelin myötä.

Jokaiselle asukkaalle laaditaan yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelma ja asukkaat osallistuvat hoitonsa suunnitteluun alusta lähtien. Hoidon ideologiana on hyvä elämänlaatu ja itsemääräämisoikeus. Asukkaan toimintakykyä tuetaan ja häntä kannustetaan omatoimisuuteen. Asukkailta kerätään jatkuvaa asiakaspalautetta asukaskokouksissa ja kerran vuodessa tehtävällä asiakastyytyväisyyskyselyllä.

Tällä hetkellä tehostetun palveluasumisen paikkoja ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta, mikäli tehostetun palveluasumisen paikkaa ei pystytä muutoin tarjoamaan lakisääteissä ajassa. Tulevaisuudessa kaupungin omat tehostetun palveluasumisen paikat vähenevät merkittävästi, 126 paikasta 12 paikkaan Tervaskannon palveluyksikön siirtyessä Mehiläisen toiminnaksi ja Katajakodin yksikön siirtyessä Lamminniemen hyvinvointikeskukselle. Tulevaisuudessa tehostetun palveluasumisen paikan saanut asukas valitsee itse asumipaikkansa. Tällöin päätöksen oikeudesta tehostetun palveluasumisen palveluun tekee edelleen SAS-työryhmä, ja asiakas/ omainen valitsee asiakkaalle mieluisimman tehostetun palveluasumisen paikan.

Taulukko: Palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen paikat Somerolla

	vuosi 2018	vuosi 2025 --->
Palvelutalo Tervaskanto	46	-
Mäntykoti	12	12
Katajakoti	68	68
Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy (asunnoissa voi olla sekä tehostetun palveluasumisen että palveluasumisen asukkaita)	29	47
Mehiläisen palvelutalo (asunnoissa voi olla sekä tehostetun palveluasumisen että palveluasumisen asukkaita)	-	60
Palveluasuminen (kaupungin toteuttama)	11	20
	yhteensä 166	yhteensä 198

Laitoshoito

Lyhytaikaista laitoshoidoa tarjotaan Somerolla terveystieteiden keskuksen vuodeosastolla, jonne tullaan lääkärin läheteellä. Pitkäaikaista laitoshoidoa tarjotaan silloin, kun palvelua ei ole mahdollista järjestää terveydentilasta johtuvista syistä muulla tavalla.

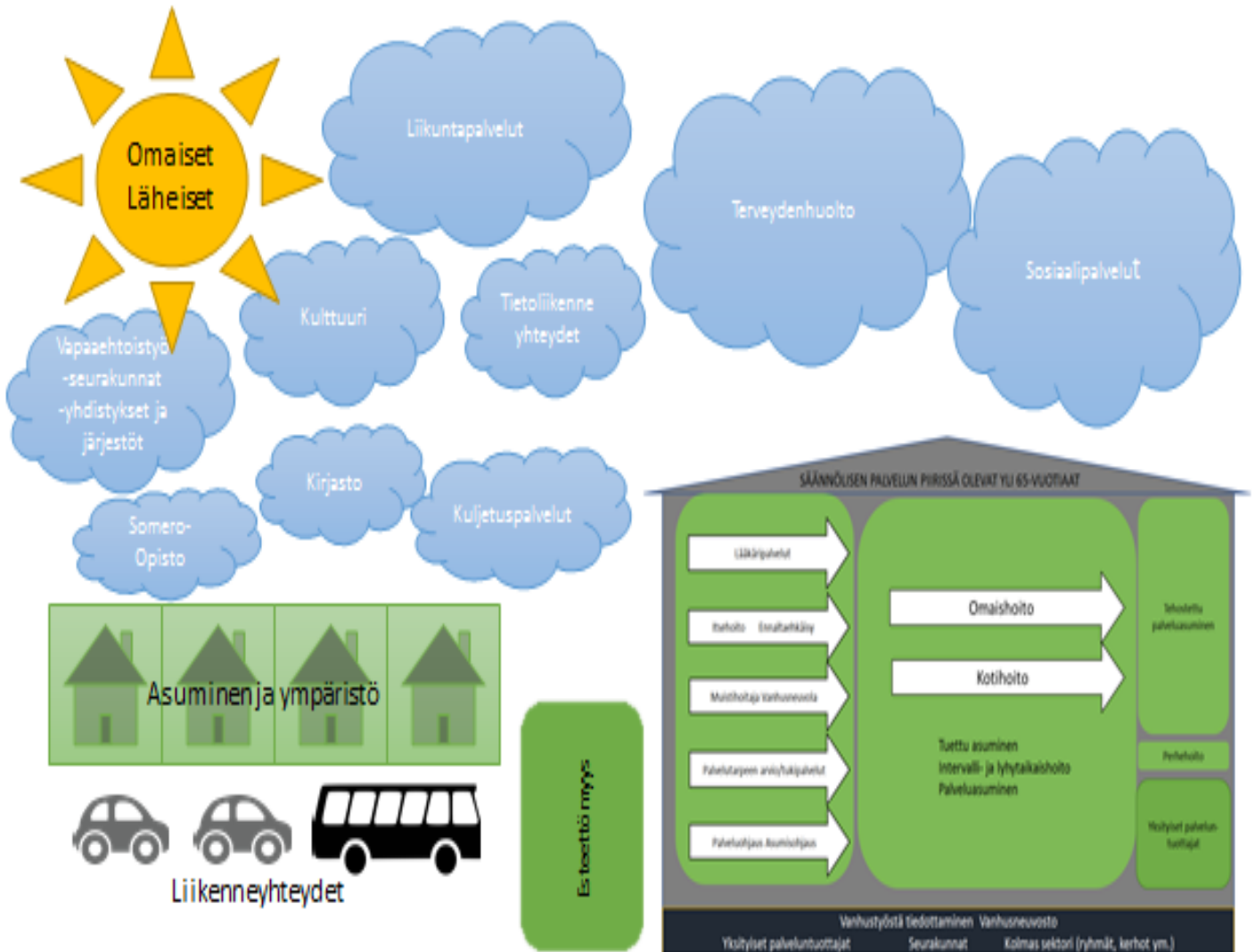
TAULUKKO: 75-vuotta täyttäneet omaishoidossa, säännöllisessä kotihoitossa, ympärivuorokautisessa pitkäaikaishoidossa, sekä kevyemmissä asumispalveluissa olevien osuus kaikista yli 75-vuotiaista.

		2015	2016	2017
Hoitopäivät ympärivuorokautisen hoidon sisältyvässä sosiaalitoimen yksikössä 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä	Koko maa	32729	32717	
	Varsinais-Suomi	30456	32464	
	Somero	29072	30637	
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	Koko maa	4,7	4,7	4,8
	Varsinais-Suomi	4,7	4,5	4,6
	Somero	3,2	4	4,2
Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	Koko maa	11,8	11,3	11,3
	Varsinais-Suomi	12,6	12,1	11,9
	Somero	15,6	14,9	15,5
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2018				

2.3.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä 2019 ja 2025

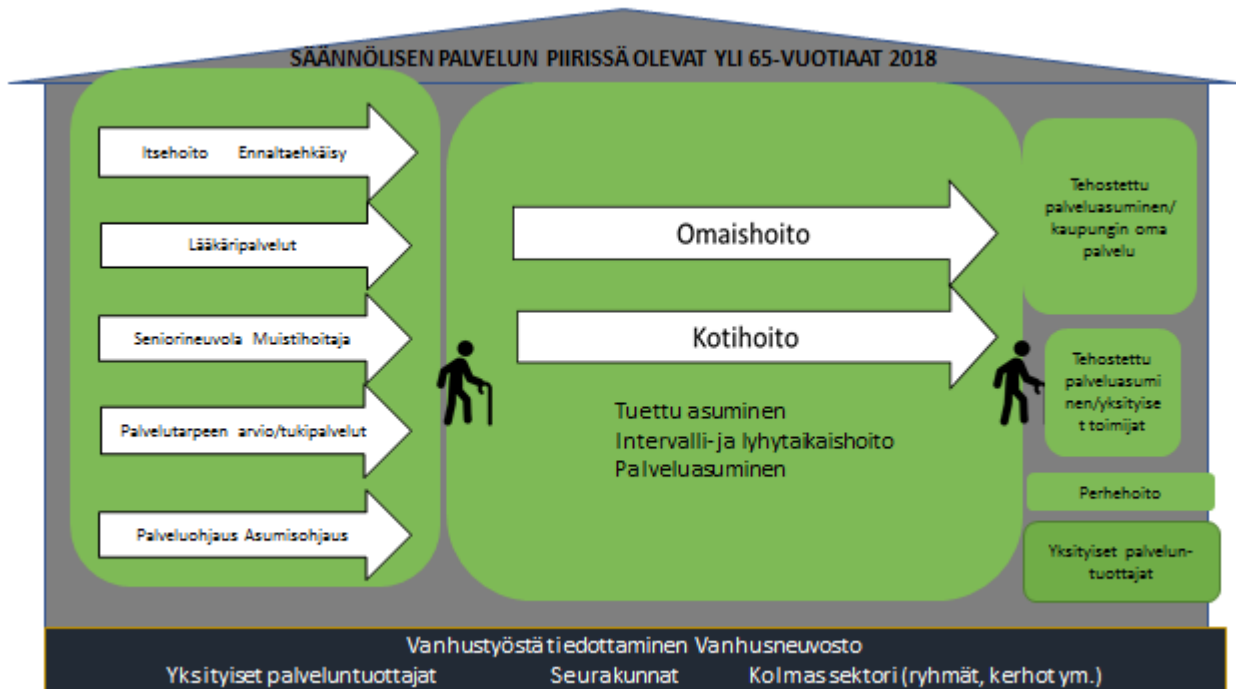
Suuri osa somerolaisista ikäihmisistä hyödyntää kaupungin tarjoamaa palvelukokonaisuutta, ja palveluiden käytössä perusturvatoimen palveluiden sijaan esimerkiksi kirjaston, Somero-opiston, liikunta ry:n tai teknisen toimen palvelut korostuvat. Kunnan tehtävänä on tukea ikäihmisen hyvinvointia ja palvelujärjestelmä em. tukemisessa on moninainen.

Kuva: Iäkkäiden toimintaympäristö

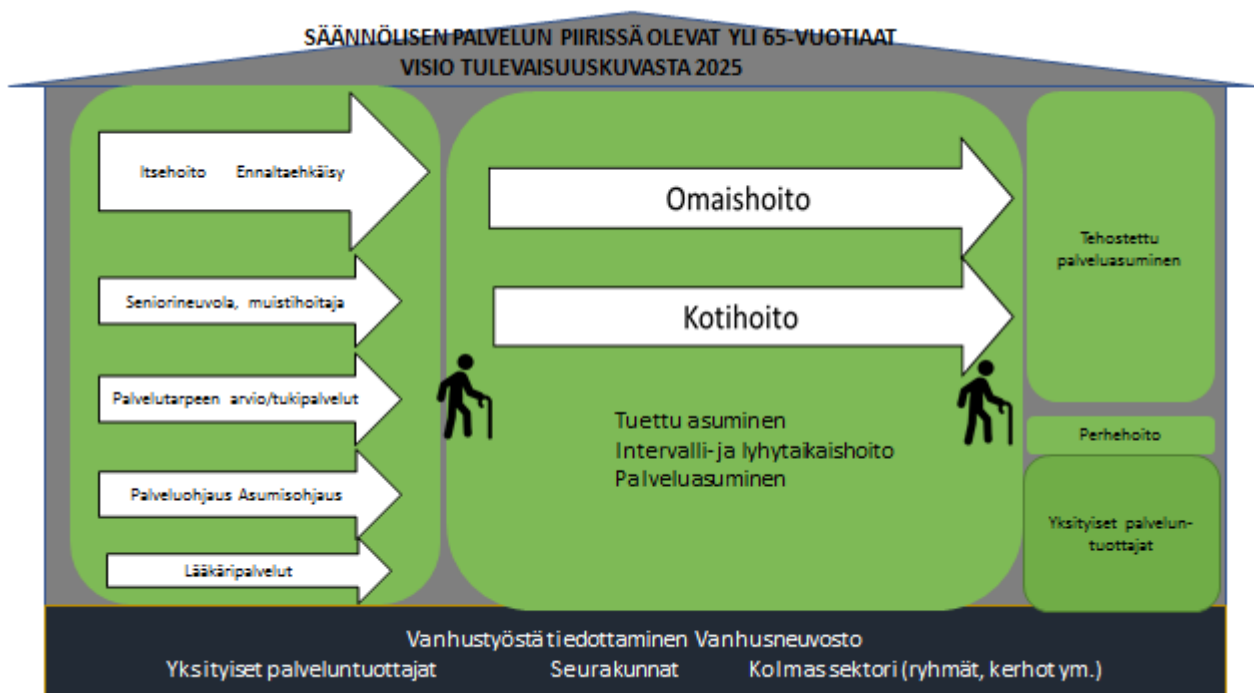
Säännöllisen palvelun piirissä olevien yli 65-vuotiaiden somerolaisten palvelujärjestelmässä on tällä hetkellä olemassa kaikki ne osa-alueet, jotka nähdään tarpeellisiksi koko suunnitelmakauden aikana.

Kuva: Palvelujärjestelmä 31.12.2018.

Palvelujärjestelmässä on kuitenkin vielä runsaasti kehitettävää. Paremmin voiva iäkäs kuntalainen hyötyy omahoidon ja sairauksia ennaltaehkäisevämmän toimintamallin kehittymisestä. Tämä edellyttää paremmin toimivaa tiedottamista, palveluohjausta, seniorineuvola ja ikäihmisille kohdennettujen palvelujen kehittämistä yli hallintokuntien ja kaikki ikäihmisten parissa työskentelevät toimijat huomioiden.

Kuva: Palvelujärjestelmä 2025

Vuonna 2025 somerolaisen ikäihmisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä kuntalaisten hyvinvoinnin tukemiseksi ennaltaehkäisevät palvelut ovat vahvemmassa roolissa, tiedottamisen taso parantunut ja vanhusneuvoston, sekä kolmannen sektorin rooli entisestään korostunut. Palveluohjaus ja seniorineuvolatoiminta vastaavat ikäihmisen tarpeeseen nykyistä paremmin. Lisäksi omaishoidon rooli on suurempi, palveluvalikossa tuetun asumisen ja palveluasumisen tarjonta on myös kasvanut. Kotihoito toimii ympärivuorokautisesti ja palvelujärjestelmässä asiakkaat valitsevat joko yksityisen tai julkisen palveluntuottajan palvelusetelin kautta.

3 Ikäystävällinen Somero 2025 - toimintakykyisenä kotona

3.1 Visio

Suomalaisen yhteiskunnan ikääntymisessä kyse ei ole vain iäkkäiden määrän kasvusta vaan koko väestörakenteen muutoksesta. Lähivuosikymmenien demografiset haasteet liittyvät väestön ikääntymiseen, jonka taustalla vaikuttavat suurten ikäluokkien eläköityminen sekä syntyvyyden ja kuolevuuden aleneminen. Ennusteiden mukaan iäkkäiden määrä erityisesti vanhimmissa ikäluokissa kasvaa voimakkaimmin, samalla lasten ja työikäisen väestön määrä vähenee. Koska väestönkehitys on maan eri osissa erilaista, on kunnilla myös erilaiset lähtökohdat ja tarpeet suunnitella iäkkäiden kuntalaistensa asumiseen, osallisuuteen, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä palveluihin liittyviä ratkaisujaan. Ikäystävällisen Someron rakentamiseksi tarvitaan meitä kaikkia. Meidän onkin vaurauduttava ja mukauduttava entistä paremmin iäkkäimmän väestön tarpeisiin. Tämän toteuttamiseksi tulee edistää ja turvata mahdollisimman tervettä ja toimintakykyistä ikääntymistä, suunnitella esteetöntä ja turvallista asuin- ja elinympäristöä sekä toimivia asiointiin liittyviä liikenneratkaisuja. Tarvitaan turvallisuuden tunnetta tukevaa yhteisöllisyyttä, mielekästä tekemistä, elinikäistä oppimista ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoa. Parhaat tulokset saadaan varmistamalla kehittämisessä ja päätöksenteossa iäkkäiden äänen kuuluminen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on luonteeltaan poikkihallinnollista ja laaja-alaista. Varsinais-Suomessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyö käynnistyi vuoden 2015 lopussa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelman päivittämisen myötä perustettiin alueellinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä.

Varsinais-Suomen hyvinvointikertomuksessa on määritelty maakunnallisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamalli. Kaikkiin kuntiin on perustettu terveydenhuoltolain edellyttämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä tai hyvinvointityöryhmä, sekä nimetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuuhenkilöt. Myös Somerolla on vastaava ryhmä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori.

Alueelliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet:

1. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen
2. Päihteiden käytön vähentäminen
3. Ylipainon ja liikkumattomuuden vähentäminen

Someron kuntakohtaiset, tarkemmat toimenpiteet kirjataan valtuustokausittain laadittavaan hyvinvointikertomukseen.

Ikäystävällinen Somero - toimintakykyisenä kotona -visio linjaa suunnitelmaa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi ja palvelujen kehittämiseksi neljän seuraavan teeman kautta:

- osallisuus
- mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen
- asuminen ja elinympäristö
- asiakaslähtöiset palvelut ja prosessit, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö ikäihmisen tukena

Näille teemoille on suunnitelmassa linjattu tavoitteet ja toimenpiteet vanhusneuvostojen sekä asiantuntijoiden yhteistyönä. Tavoitteena on, että suunnitelmasta viedään tavoitteet ja toimenpiteet osaksi eri toimialojen talous- ja toimintasuunnitelmaa.

3.2 Ikäystävällisen Someron toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

3.2.1 Osallisuus

Tavoitteet:

- Vanhusneuvosto tunnetaan ja se toimii asiantuntijana omassa kunnassaan sekä alueellisesti.
- Somerolla toimii senioriparlamentti
- Maakunnan vanhusneuvostot toimivat yhteistyössä tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Tiedottamista monipuolistetaan ja lisätään.
- Ikääntyneet ovat osallisina palveluiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Ikääntynyt on aktiivisesti vaikuttamassa itseään koskevan palvelu-, hoito- ja kuntoutus-suunnitelman laadinnassa.

Toimenpiteet:

- Vanhusneuvosto toimii ikääntyneen väestön edustajana ja aloitteiden tekijänä oman kuntansa päätöksenteossa.
- Ikääntyneet osallistuvat kehittäjäasiakkaina tai kehittäjätiimeinä palveluiden suunnitteluun ja arviointiin.
- Muodostetaan asiakasraateja, joissa jäseninä on myös iäkkäitä jäseniä.
- Vanhusneuvostot arvioivat oman kuntansa ikäystävällisyyttä vuosittain ja tekevät parannusehdotuksia huomioiden ikäihmisten tarpeet.
- Tiedottamista vahvistetaan palveluoppaiden ja teemallisten tapahtumien ja tietoisuuden avulla. Sähköisen asioinnin ohjausta tuetaan vertaisohjaajien avulla.
- Iäkkäät ihmiset osallistuvat, tarvittaessa omaisten kanssa, omien palvelujensa suunnitteluun ja niitä koskevaan päätöksentekoon. Palvelusuunnitelma annetaan asiakkaalle myös kirjallisena ja varmistetaan, että ikäihminen on ymmärtänyt suunnitelman sisällön.
- Palvelu- ja hoitotapahtumissa kohdataan iäkäs ihminen vuorovaikutteisesti.

Ikääntyneet osallistuvat palveluiden suunnitteluun ja arviointiin

Vanhuspalvelulain säädökset korostavat asiakkaan mahdollisuuksia osallistua itseään koskevien asioiden käsittelyyn ja valintojen tekemiseen, liittyen myös ikäihmiselle suunnattuihin palveluihin. Tämä edellyttää palvelujärjestelmän toimintakulttuurin uudistamista ja myös asenteiden muutokseen johtavaa kehitystä. Tavoitteena on, että ikäihminen pystyy luontevasti toimimaan eri organisaatioiden palveluverkostoissa. Jotta nykyisen palvelujärjestelmän palvelut kehittyisivät asiakaslähtöisemmiksi, tarvitaan palveluiden käyttäjien tietoa ja näkemyksiä. Ikääntyneet tulee nähdä voimavarana tulevaisuuteen. Ikääntyneitä tulee ottaa mukaan jo suunniteltaessa jotain uutta palvelua tai muutettaessa jo olemassa olevaa toimintamallia. Esimerkiksi asiakasraateja tai ikääntyneitä edustavia ta- hoja tulisi hyödyntää ideointivaiheessa sekä uuden palvelun testaajina.

Ikäihmisen osallistumista sosiaaliseen elämään ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteiskuntaan on mahdollista parantaa. Ikäihmiset voivat toimia kouluttajina, keikkatyöläisinä kouluissa ja hyvinvointipalveluissa, sovittelijoina, vertaisohjaajina ja esimerkiksi kouluvaareina. Erityinen haaste liittyy iäkkäiden henkilöiden osallisuusasteen vaihteluihin; oikeuksistaan tietoiset ja aktiiviset sekä omaisten tukemat henkilöt saavat helpommin asiansa esille. Heikommassa asemassa ovat muistisaira- at, monien palvelujen käyttäjät sekä ilman läheisverkostoa elävät iäkkäät henkilöt. Erilaiset toimintarajoitteet myös heikentävät aktiivista osallistumista.

Vanhusneuvostot toimivat asiantuntijoina ja alueellisesti yhteistyössä

Ikälaissa korostetaan vanhusneuvostojen asemaa, tiedottamista sekä osallistumista ja vaikuttamismahdollisuutta itseään ja elinympäristöään koskeviin asioihin.

3.2.2 Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen

Tavoitteet:

- Ikääntynyt väestö toimii aktiivisesti hyvinvointinsa edistäjänä.
- Ikääntyneellä väestöllä on mahdollisuus harrastaa ja osallistua.
- Liikunnalla ja kulttuuripalveluilla lisätään ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä.
- Ystäviä kaikille
- Ikäihmisten hyvä ravitsemus ja suun terveys.
- Suunnataan etsivää työtä riskiryhmien tunnistamiseen ja löytämiseen.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan vertaistoimintaa esim. sähköisessä asiointissa sekä liikunnan vertaisveturi-toiminnassa.
- Rakennetaan yhteistyöverkostot eri toimijoiden kanssa (seurakunnat, järjestöt, yhdistykset, vapaaehtoiset). Tuetaan liikuntaryhmien ja muiden teemaryhmien toimintaa.
- Järjestetään helposti savutettavaa palveluneuvontaa ja ohjausta.
- Teemapäivät ja tietoiskut järjestetään säännömukaisesti ajankohtaisista, ikäihmisiä koskevista asioista.
- Tehdään etsivää vanhustyötä yhdessä vanhusneuvoston, perusturvatoimen, seurakuntien ja järjestöjen sekä vapaaehtoisten kanssa.
- Järjestetään erilaisia mahdollisuuksia testata omaa toimintakykyä ja terveyttä (mm. itsearviointilomakkeet, riskitestit).
- Annetaan tietoa ja tuetaan ikääntyneiden omahoitoa.
- Hyvinvointia tukevat kotikäynnit ja ryhmäterveystarkastukset riskiryhmille
- Omaishoitajien hyvinvointikartoitukset ja muu tuki

Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen on tärkeimpiä varautumistoimia nopeasti ikääntyvässä Suomessa. Terve ikääntyminen tukee työurien pidentämistä, mahdollistaa iäkkäiden täysivaltaisen osallisuuden yhteiskunnassa, parantaa heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaa sosiaali- ja terveystalouden tarpeeseen. Tätä kautta sillä on myös vaikutuksensa julkisen talouden kestävyydelle.

Ikäihminen hyvinvointinsa aktiivisena toimijana

Järjestöillä ja kolmannen sektorin toimijoilla on suuri merkitys ikäihmisten hyvinvoinnin ylläpitäjänä. Järjestöt ja yhdistykset toimivat ns. matalan kynnyksen toimijoina ja ennaltaehkäisevässä palveluroolissa. Varsinais-Suomen KomPassi-hankkeen tarkoituksena on kehittää keskitetty palveluohjauksen malli, jonka avulla ikäihminen ja hänen omaisensa löytävät helpommin maakunnassa tarjolla olevat palvelut. Tärkeä osa kehittämishanketta on sähköinen palvelualusta, jolta tulevaisuudessa löytyvät kaikki maakunnan iäkkäille suunnatut palvelut. Pyrkimyksenä on luoda koko maakuntaan yksi yhdenmukainen malli, jossa huomioidaan koko prosessi neuvonnasta, itsearvioinnista ja ohjauksesta alkaen aina varsinaiseen palvelutarpeen arviointiin ja seurantaan saakka (STM.FI).

Sähköisiä hyvinvoinnin arviointityökaluja on viime vuosina kehitetty eri maakunnissa ja esimerkiksi Hyvis.fi-sivusto on kehittänyt omaan hyvinvoinnin seurantaan liittyviä työkaluja.

Liikunnan merkityksellisyys terveyden ja hyvinvoinnin tukena on yleisesti tunnettu, mutta edelleen toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten liikkumista vaikeuttavat muun muassa esteellinen ympäristö ja kuljetuksien puuttuminen. Someron maantieteellinen laajuus tuo tähän vielä lisähaastetta ja edellyttää esimerkiksi teknologian hyödyntämistä toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten liikkumisen tukemiseksi. Liikunta ry:n rooli vertaisohjaajien kouluttamisessa, eri liikuntaseurojen osaamisen kokoajana ja liikkumaan innostajana on keskeinen.

Voimaa vanhuuteen - iäkkäiden terveystoimintaohjelma edistää tutkimustietoon perustuen kotona asuvien, toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten (75+) itsenäistä selviytymistä voima- ja tasapainoharjoittelulla sekä ulkoilulla. Somerolla on otettu käyttöön ohjelman hyviä terveystoiminnan toimintatapoja poikkisektorisena yhteistyönä. Kehitystyötä tuetaan Ikäinstituutin tarjoamalla koulutuksilla ja ohjelman mukanaoloaikana syntyneiden yhteistyökäytäntöjen vahvistamisella.

Voimaa Vanhuuteen -toiminnassa painopiste on ollut kuntien kulttuuri- ja liikuntapalveluiden, perusturvatoimen sekä kolmannen sektorin yhteistyön tiivistämisessä. Työ on tuottanut tulosta, ja ikääntyneiden liikunnan asioita mietitään säännöllisesti yhteisissä työryhmissä. Ikääntyvät ovat mukana suunnittelussa. Ikääntyneiden liikuntaryhmien määrää on saatu lisättyä ja erilaisia terveyden edistämiseen ja liikuntaan suunnattuja tapahdumia järjestetään säännöllisesti useamman kerran vuodessa.

Hoivahenkilökuntaa koulutetaan kotihoidossa liikuntamahdollisuuksien tukemiseen. Tavoitteena on, että kotihoidossa kaikilla asiakkailta on käytössä kuntoutumissuunnitelma, jolla osaltaan tuetaan asiakkaiden liikuntamahdollisuutta. Samoin tavoitteena on, että aktiivisesti ikääntyneiden liikunnan ohjaajina ja liikkumiseen kannustajina toimivia vertaistoimijoita on suunnitelmakaudella koulutettu useita. Kaupunki ja Liikunta ry tukevat vertaisohjaajien koulutusta ja vertaisohjaajien avulla pyritään toteuttamaan palvelua eri alueilla, esimerkiksi kylätaloille jalkautuen.

Ystäviä kaikille - lähimmäispalvelut

Yli 75-vuotiaassa yksinäisyyden kokemus on kasvava ja merkittävästi koettuun hyvinvointiin vaikuttava asia. Yksinäisyyden ehkäisemiseksi on olemassa erilaista toimintaa, kuten Suomen Punaisen Ristin (SPR), Eläkeliiton ja seurakunnan ystävätoiminta, jossa mukana olevat vapaaehtoiset käyvät vanhusten luona joko kotona tai laitoksissa. Useat seurakunnat järjestävät lähimmäispalvelua, jossa välitetään ystäviä yksinäiselle. Somerolla vapaaehtoistoiminta on merkittävässä roolissa ikäihmisten yksinäisyyden poistajana ja yhteistyössä kaupungin, Liikunta Ry:n ja järjestöjen kanssa on kehitetty mm. ulkoiluystäväkoulutusta, johon osallistuminen on ollut aktiivista.

Vapaaehtoistyön koordinoinnista vastaa Someron seurakunnan vapaaehtoistyön ohjaaja. Vapaaehtoisia on toiminnassa mukana n.20 aktiivista toimijaa. Vapaaehtoistyön ohjaaja toimii yhteistyössä avustajakeskuksen kanssa, välittäen avustajia/saattajia lääkärimatkoiille, sekä muuta avustustoimintaa. Kolmannen sektorin painoarvo on yksinäisyyden ehkäisemisessä merkityksellinen, ja vapaaehtoistyö edellyttää toiminnan koordinoimista ja tiivistä yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Kaupungin rooli on tärkeä toiminnan koordinoimisessa ja eri toimijoille yhteisen tilan tarjoamisessa. Kaikkia eri toimijoita tarvitaan yhteistyöhön. Yhdessä tekemällä onnistutaan parhaiten.

Ikääntyneen hyvä ravitsemus ja suun terveys

Ikääntyneen ihmisen hyvä ravitsemus ja suun terveys ylläpitävät terveyttä, toimintakykyä ja elämänlaatua sekä nopeuttavat sairauksista toipumista ja osaltaan pienentävät terveydenhuollon kustannuksia. Ikääntyneiden ravitsemukseen ja suun hoitoon liittyvät haasteet ovat moninaisia ja niihin sisältyy omia erityispiirteitä. Ikääntyneiden ravitsemuksen haasteita tarkastellaan jokapäiväisten arjen valintojen pohjalta. Ravitsemus on paljon muutakin kuin energiaa ja ravintotekijöitä. Ruokailuhetket rytmittävät päivää niin kotona kuin asumis- tai laitoshoidon yksiköissä: ne ovat tärkeitä päivän kohokohtia. Iän myötä ruokaan ja ruokailuun liittyvä psyykinen ja sosiaalinen merkitys kasvaa. Ravitsemukseen ja suun terveydenhoitoon liittyvää neuvontaa on tehostettu palveluohjauksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tapaamisten yhteydessä.

3.2.3 Asuminen ja elinympäristö

Tavoitteet:

- Ikääntyneillä on mahdollisuus osallistua toimintaan.
- Julkisen ja palveluliikenteen sekä kimpakkyytien toimivuus on turvattu
- Tarjolla on erityyppisiä asumismuotoja ja -ratkaisuja, vanhusneuvostot ja muut toimijat kannustavat kehittämään ikäystävällisiä ja alueen palveluja yhdistäviä asumisratkaisuja.
- Turvallisuuden tunne – sekä fyysinen että henkinen turvallisuus - kotoa saa helposti yhteyden läheisiin ja tarvittaessa palvelujärjestelmään.
- Tuetaan toimenpiteitä, joilla lisätään toimivien, laadukkaiden sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta maakunnassa.

Toimenpiteet:

- Lisätään tiedotusta erilaisista liikkumisen mahdollisuuksista.
- Tehdään aloitteita kulkemismahdollisuuksien parantamiseksi.
- Tehdään aloitteita ja yhteistyötä teknisen toimen, asumispalveluja tarjoavien toimijoiden kanssa seniori- ja ryhmäasumisen ratkaisujen sekä palvelualuemallien kehittämiseksi.
- Lisätään tietoa erilaisista turvateknikoista ja palveluista. Käyttöön otetaan turvallisuutta parantavaa teknologiaa kotona, esim. GPS-paikannin, muistutukset, liesivahdit.
- Korjausneuvontaa ja kodinmuutostöitä koskevaa tiedottamista ja palveluohjausta lisätään.
- Vanhusneuvosto tekee esityksiä tietoliikenneyhteyksien saatavuuden parantamiseksi.

Ikääntyneen väestö elämänlaadun kannalta keskeisin asumisen paikka on oma koti, joka tukee itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja mielekästä tekemistä. Ikääntymisen muutokseen voi itse varautua ottamalla huomioon asunnon ja lähiympäristön mahdollisuudet tilanteessa, jossa toimintakyky iän myötä muuttuu.

Asuinrakennusten esteettömyydellä on suuri merkitys iäkkäiden kotona asumisen mahdollistajana. Esteelliset rakennukset heikentävät iäkkäiden arjessa selviytymistä niin asunnon sisätiloissa kuin sen lähiympäristössäkään ja lisäävät myös tapaturmia. Joka toinen yli 85-vuotias kaatuu ainakin kerran vuodessa, jopa puolet toistuvasti. Joka kymmenes kaatumisista johtaa terveystalouden käyttöön, 2-4 prosenttia kaatuvista saa murtuman. Erityisesti porrastapaturmat voivat olla iäkkäille kohtalokkaita. Vanhojen kerrostalojen suurimmat haasteet esteettömyyden parantamiseksi liittyvät hissien puutteeseen tai olemassa olevien hissien pieneen kokoon. Somerolla on vielä runsaasti kerrostaloja, joista puuttuu hissi. Hissin rakentaminen mahdollistaa monen ikääntyneen ihmisen asumisen kotonaan pitempään. Uusiin pitkäaikaishoivan yksiköihin on rakennettu tilavia yhden hengen huoneita, joissa on oma hygienia-tila.

Palveluasumisyksiköiden ja laitosten asuin- ja hoitoympäristöjen viihtyisyyttä ja kodikkuutta lisätään toimivien, asiakkaiden tarpeisiin vastaavien ja normaaliutta korostavien tilojen aikaansaamiseksi. Erityishuomiota kiinnitetään palveluasuntojen ja laitosten sisäliikkumis- ja kuntoilumahdollisuuksien parantamiseen tilaratkaisuilla, sekä piha-alueiden ja lähiympäristöjen kehittämiseen siten, että ne esteettömyyden ja turvallisuuden lisäksi tukevat aktiivista liikkumista ulkona. Asuntojen esteettömyyden ohella myös asuinympäristöjen kehittäminen kaipaa erityishuomiota: iäkkäiden ihmisten tarpeita ei riittävässä määrin oteta huomioon asuinympäristöjen suunnittelussa ja ylläpidossa. Etenkin liikkumiseesteet ja kohtaamispaikkojen puute heikentävät iäkkäiden ihmisten ulkona liikkumisen mahdollisuuksia. Lisäksi asuinalueen mahdollinen sosiaalinen turvattomuus vähentää halua liikkumiseen.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä ikääntyneen väestön asumisen kehittämissuunnitelmasta korostetaan kunnan järjestelmällistä ja pitkäjänteistä suunnittelua asumisen kehittä-

miseksi sekä ihmisen omaa ennakointia: varautumista omaan ikääntymiseen ja asunnon ja lähiympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin tilanteessa, jossa toimintakyky ainakin jossakin määrin iän myötä muuttuu. Ikäystävällisessä kunnassa on erilaisille iäkkäille ihmisille erilaisia asumisen vaihtoehtoja: toimivia asumisen ja palvelujen kokonaisuuksia, esteetömiä ja turvallisia asuinympäristöjä sekä riittävät ja kohtuuhintaiset liikennepalvelut, jotka mahdollistavat asioinnin, palveluihin pääsyn ja osallistumisen erilaisiin yhteisiin tapahtumiin. Tarjolla on myös tukea oman asumisen ennakkoinnin tueksi. Kunnan on sisällytettävä ikääntyneen väestön asumisen, kuten asuinympäristön ja palvelujen toimivan kokonaisuuden kehittäminen osaksi vanhuspäalvelulain (5 §) edellyttämää kuntien suunnitelmaa. Suunnitelmassa otetaan huomioon Valtioneuvoston periaatepäätös ikääntyneiden asumisen kehittämishjelmasta.

3.2.4 Asiakslähtöiset palvelut ja prosessit, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö ikäihmisen tukena

Someron lähipalvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa on huomioitava taajama- ja haja-asutusalueiden erilainen toimintaympäristö. Arjen selviytymistä tukevia palveluita on esimerkiksi elintarvikekauppa. Myös julkisen liikenteen toimivuus on tärkeää. Sosiaali- ja terveyspalveluista tärkeä asia on helppo yhteydenaanti palvelujärjestelmään.

Tulevina vuosina resursseja kohdistetaan yhä enemmän asiakkaan omatoimisuuden ja kotona asumisen tukemiseen. Somerolla on onnistuneesti korvattu raskaampia laitospalveluita kevyemmällä palveluasumisen ja kotihoidon palveluilla. Jatkossa palveluissa korostuu palvelutarpeen arviointi ja asiakkaan toimintakyvyn tukeminen hänen tarpeitaan vastaavilla palveluilla yhdessä asiakkaan lähiverkoston kanssa. Asiakkaiden oman hyvinvoinnin ja terveydentilan seuranta tuetaan. Omatoimisuuden tukemiseksi järjestetään terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tapahtumia yhdessä järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Vertaistoimintaa pyritään vahvistamaan sähköisen asioinnin

ja muiden teemojen osalta. Uudet teknologiat, logistiikka ja matalan kynnyksen palvelukeskittymät avaavat ammattiryhmien väliselle työnjaolle uudenlaisia mahdollisuuksia.

Matalan kynnyksen palvelupisteisiin voi tulla ilman lähetettä (vanhusneuvola, palveluohjaaja), ja asiakkaan ei tarvitse etukäteen tietää, mitä palvelua hän tarvitsee. Asiakkaan kanssa tehdään hoidon ja palvelutarpeen arviointi, ja asiakas ohjataan oikeaan palveluun suoraan ensikontaktista. Lisäksi varmistetaan, että asiakas on ymmärtänyt, mitä hänen kohdallaan ollaan suunnittelemassa. Sähköinen asiointi otetaan todelliseksi vaihtoehtoiseksi asiointimuodoksi. Uudenlaisilla yhteydenpitomuodoilla tavoitellaan asiakkaiden valintamahdollisuuksien parantamista sekä oman hyvinvoinnin ja terveyden ylläpidon ja seurannan tehostamista. Asiakasta opastetaan käyttämään sähköisiä palveluja. Palveluoppaita on saatavana paperisena kaupungin eri yksiköistä.

Tavoitteet lähipalveluille:

- kauppapalvelut ja muut lähipalvelut ovat saavutettavissa
 - Ennakoivan, osallistavan ikäihmisten arjen sujumista edistävän palveluneuvonnan, palveluohjauksen sekä palvelutarpeen arvioinnin vahvistaminen
 - Etsivän työn ja terveystarkastusten kohdentaminen erityisesti riskiryhmiin
 - Omaishoidettavien ja -hoitajien toimintakyvyn tukeminen
 - Laitoshoidon vähentäminen korvaamalla sitä erityyppisillä asumisratkaisulla ja kotihoidon palveluilla.
 - Kuntoutuksen vahvistaminen; ennaltaehkäisevän toiminnan lisääminen (esim. liikunta-neuvonta ja -ohjaus, ravitsemusneuvonta jne.), osaamisen/ymmärryksen lisääminen kaikkiin palveluihin/ammattiryhmiin sekä henkilöstörakenteen muuttamisella kuntoutuksen ammattilaisten/avustajien lisäämiseksi.
 - Kotiin annettavien palvelujen vahvistaminen ja niiden saatavuuden varmistaminen kaikkina viikonpäivinä myös ilta- ja yöaikaan.
 - Palvelujen joustavuus ja mukautuvuus asiakkaiden tarpeisiin.
 - Opastusta teknisten apuvälineiden valinnassa, apuvälineiden, teknologian osaamisen lisääminen ja hyödyntäminen.
 - Ikäihmisten sosiaalisen tukiverkoston vahvistaminen sekä itsenäisen tai tuetun liikkumisen vahvistaminen
 - Omaisten ja läheisten roolin vahvistaminen ja osallistaminen.
 - Henkilöstön osaamisen ja saatavuuden varmistaminen.
-
- toimiva palveluliikenne tukee ikäihmisen osallistumista ja asioimista
 - teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen kotona asumisen turvaamisessa.

Toimenpiteet lähipalveluille:

- Vanhusneuvostot toimivat aloitteellisesti arkipalvelujen kehittämisessä
- Laaditaan kuvaukset alueen palvelujen ja kolmannen sektorin toimijoiden verkostosta - Järjestetään kuntalaisille matalankynnyksen palveluohjausta ja neuvontaa

Sosiaali- ja terveyspalvelut:

- Palveluneuvonnan ja ohjauksen sekä palvelutarpeen arvioinnin lisääminen
- Kotiin annettavan hoidon monipuolistaminen
- Monipuolisten uusien kotihoitopainotteisten asumispalvelujen suunnittelu ja toteutus
- Palveluseleiden ja henkilökohtaisen budjetoinnin kehittäminen kokeilujen avulla erityisesti omaishoidossa.
- Teknologisten ratkaisujen suunnitelmallinen käyttöönotto
- Vastuuhoitaja/vastuutyöntekijä -mallin käyttöönotto
- Kuntoutuksen vahvistaminen

Henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin tukeminen

Palvelujärjestelmässä osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on perusta, jonka avulla asiakkaiden palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan laadukkaasti. Henkilöstön osaamisen ja hy-

vinvoinnin tukemisessa osaava johtaminen, turvallinen ja laadukas työympäristö, työelämän joustot ja koulutus- ja kehitysmuotoinen työyhteisö ovat tärkeitä osatekijöitä.

Someron asukasluku pienenee jatkuvasti. Vanhustyön alueella koulutetun työvoiman saatavuus on heikentynyt varsinkin lyhytaikaisten sijaisuuksien kohdalla. Someron kaupungin yksiköissä vanhustyössä toimivan henkilöstön keski-ikä on 45,3 vuotta ja työyhteisöissä on runsaasti sitoutuneita, pitkäaikaisia työntekijöitä.

Vanhustyön alueella työntekijöiden henkinen ja fyysinen kuormittuminen on merkittävä jaksamiseen vaikuttava tekijä, mikä näkyy myös sairauspoissaolojen määrässä. Uusia keinoja työntekijän hyvinvoinnin tukemiseksi tulee aktiivisesti kehittää.

Keinot henkilöstön osaamisen ja hyvinvoinnin tukemiselle:

- autonominen työvuorosunnittelu käytössä kaikissa yksiköissä
- toimiva perehdytys
- varhaisen tuen malli
- yhtenäiset esimieskäytännöt
- riittävä hoito- ja hoivatyön mitoitus
- osaamisen tukeminen
- työelämän joustot

Perusturvatoimen ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä hoivatyön mitoitus on 0,59-0,63 ja vuodeosastolla 0,7. Perusturvatoimen yksiköissä ruoka- ja siivouspalvelut tuottaa tekninen toimi ja asukkaiden pyykinhuollosta vastaa perusturvatoimen pesula, eli hoitajat pystyvät yksiköissä keskittymään hoito- ja hoivatyöhön. Yksityisiltä palveluntuottajilta on edellytetty 0,6 mitoitusta. Mitoitus on lähivuosina noussut ja saavutettu mitoitus tulos säilyttää.

	asiakasmäärä	mitoitus
Palvelutalo Tervaskanto	46	0,59
Mäntykoti	12	0,63
Katajakoti	68	0,6
Lamminniemen Hyvinvointikeskus Oy (asunnoissa voi olla sekä tehostetun palveluasumisen että palveluasumisen asukkaita)	29	tehpa- mitoitus 0,6
terveyskeskus osasto	26	0,7
Palveluasuminen (kaupungin toteuttama)	11	

4 Arviointi ja seuranta vuosille 2019-2025

Suunnitelman toteutumisesta raportoidaan vanhusneuvostoille. Toimintasuunnitelma on kirjattu tarkemmin liitteeseen 1, johon on koottu toimenpiteet, vastuutahot, kuvaus arviointimenetelmistä sekä aikataulu (ei ole vielä).

- Vanhusneuvosto arvio Someron ikäystävällisyyttä (arviointilomake liitteenä)
- Omaevalvontasuunnitelmat
- RAI arvioinnit
- Asiakaspalautteen kerääminen
- Jonotiedot
- Yhteistyön arviointimalli

Omaevalvontasuunnitelma

Vanhuspalvelulaki on edellyttänyt, että 1.1.2015 kaikissa toimintayksikössä järjestetään omaevalvonta palvelujen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Velvoite koskee julkisia ja yksityisiä toimijatahoja, jotka tuottavat ikääntyneille suunnattuja sosiaalihuollon palveluja. Omaevalvontaa varten on laadittava omaevalvontasuunnitelma, joka on pidettävä julkisesti nähtävänä (esim. toimintayksikön ilmoitustaululla ja kotisivuilla).

Omaevalvontasuunnitelman pitää sisältää seuraavia tietoja:

- toimintayksikön tiedot
- asiakkaan asema ja oikeudet
- palvelun sisällön omaevalvonta
- asiakasturvallisuus
- asiakas- ja potilastietojen käsittely

Suunnitelman toteutumista seurataan ja palveluja kehitetään asiakas- ja henkilöstöpalautteen pohjalta.

Rai-arvioinnit

RAI-järjestelmä on standardoitu tiedonkeruun ja havainnoinnin välineistö, joka on tarkoitettu asiakkaan palvelutarpeen arviointiin sekä hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelman laatimiseen. RAI-arviointi on järjestelmällinen ja monipuolinen. RAI-välineistön sisältöä ylläpitää ja sen oikeudet omistaa kansainvälinen tutkijaverkosto interRAI. THL valvoo RAI-välineiden suomalaisia versioita. Somerolla ikäihmisten palveluissa on käytössä RAI-järjestelmä.

Asiakaspalautteen kerääminen

Ikäihmisten palveluissa asiakaspalautetta kerätään jatkuvan palautteenannon periaatteella. Lisäksi kohdennettuja asiakastytyväisyyskyselyitä tehdään tarvittaessa. Saadulla asiakaspalautteella on tärkeä osa palveluiden kehittämistyössä.

Jonotiedot

Palveluihin (terveyskeskus, tehostettu palveluasuminen) liittyvät jono- ja odotusaikatiedot julkaistaan kaupungin internet-sivuilla säännöllisesti.

Yhteistyön arviointimalli

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän eri toimijoiden yhteistyön arvioimista varten rakennetaan yhteistyön arviointimalli. Eri toimijoilta (sisäiset ja ulkoiset kumppanit) pyydetään vähintään vuosittain palaute yhteistyöstä. Vastuutoimijana on perusturva-toimi.

Liite 1: Ikäystävällisen kunnan arviointilomake

Apuväline vanhusneuvostoille

Arvioi oman kuntasi ikäystävällisyyttä asteikolla 1-3, jos kohde ei ole arvioitavissa/arvioitu 0

0= ei arvioitu, ei arvioitavissa

1= heikko, paljon parannettavaa

2= keskitasoa, jotakin on tehtävissä

3= hyvä, riittävä

Arvioinnin jälkeen tehdään yhteenveto eri alueista:

A. Ympäristö ja rakennukset, pisteet yhteensä Vanhusneuvoston kehittämisehdotukset

B. Julkinen liikenne, pisteet yhteensä Vanhusneuvoston kehittämisehdotukset

C. Asuminen, pisteet Vanhusneuvoston kehittämisehdotukset jne..

Yhteenveto arvioinnista, pisteet ja kooste kehittämisehdotuksista käsitellään vanhusneuvostossa.

Ehdotukset viedään kaupungin päätöksentekoon.

Kunta

Arviointipäivä

Kuntasi yhdyshenkilö: _____

Arviointiin osallistuneet: _____

Ympäristö ja rakennukset	Pisteet 1-3
1. Julkiset tilat ovat siistejä ja miellyttäviä.	
2. Puistoissa ja muilla ulkoilualueilla on tarpeeksi penkkejä, jotka ovat turvallisia ja huollettuja.	
3. Jalkakäytävät ovat hyvin hoidettuja, esteettömiä ja ne on varattu ainoastaan jalankulkijoille. Jalkakäytävien pinnoite ei ole liukas. Käytävät ovat leveitä ja katukivet matalia, jotta kulku pyörätuolilla on helpompaa.	
4. Pyörätiet ja jalkakäytävät on erotettu toisistaan.	
5. Suojateitä on tarpeeksi ja niitä pystyvät käyttämään eri tavoin liikuntarajoitteiset henkilöt. Suojatiet erottuvat visuaalisesti tai äänen perusteella. Liikennevaloristeyksissä kadun ylittämiseen tarkoitettu aika on tarpeeksi pitkä.	
6. Autoilijat antavat tietä jalankulkijoille risteyksissä ja suojateillä.	
7. Julkisten alueiden turvallisuuteen kiinnitetään huomiota hyvällä valaistuksella, poliisin partioinnilla ja yhteisötoiminnalla	
8. Palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan ja pääsy niihin on esteetön.	
9. Ikääntyneille on erillisiä palvelujärjestelyjä, esimerkiksi erilliset jonot tai palvelutiskit.	
10. Opasteet ovat selkeitä rakennusten sisä- ja ulkopuolella. Istumapaikkoja on tarpeeksi, hisseihin on helppo päästä ja lattiamateriaalit ovat turvallisia.	
11. Julkisia wc:tä on tarpeeksi sisä- ja ulkotiloissa ja ne ovat siistejä, hyvin ylläpidettyjä sekä helppopääsyisiä	
<i>Ympäristö ja rakennukset -osa-alue yhteensä</i>	

Kommentteja ja kehittämisehdotuksia:

Julkinen liikenne	Pisteet 1-3
1. Julkisen liikenteen maksut ovat yhdenmukaiset, selkeästi esillä ja edulliset.	
2. Julkinen liikenne on luotettavaa ja aikataulut säännölliset myös yöllä, viikonloppuisin ja loma-aikoina.	
3. Kaikki kaupunginosat ja palvelut ovat saavutettavissa julkisen liikenteen avulla, yhteydet ovat hyvät sekä reitit ja kulkuneuvot on selkeästi merkitty.	
4. Julkisen liikenteen ajoneuvot ovat siistejä, hyvin huollettuja, esteettömiä, ruuhkattomia ja niissä on istuimia, jotka on varattu vanhuksille ja liikuntarajoitteisille matkustajille	
5. Vammaisille on tarjolla omia julkisen liikenteen ratkaisuja.	
6. Kuljettajat pysähtyvät pysäkeillä ja odottavat matkustajien istuutumista ennen liikkeellelähtöä.	
7. Julkisten liikennevälineiden pysäkit sijaitsevat sopivilla paikoilla ja ne ovat turvallisia, siistejä ja selkeästi merkittyjä. Pysäkeillä on istumapaikkoja ja ne tarjoavat riittävän sääsuojan.	
8. Aikatauluista ja reiteistä on tarjolla kattavaa ja helposti ymmärrettävää tietoa.	
9. Rajoitettua julkista liikennettä korvataan vapaaehtoisilla ratkaisuilla.	
10. Taksit ovat kohtuuhintaisia ja esteettömiä. Kuljettajat ovat avuliaita ja ystävällisiä.	
11. Tiet ovat hyvässä kunnossa ja hyvin valaistuja. Viemäriaukot ovat katettu- ja.	

12. Liikenne on säänneltyä.	
13. Teillä ei ole näköesteitä.	
14. Liikennemerkkit ja risteykset ovat selkeitä ja hyvin sijoitettuja.	
15. Ajo-opetusta ja kertauskursseja tarjotaan kaiken ikäisille henkilöille.	
16. Pysäköintialueet ovat turvallisia ja sopivasti sijoitettuja. Parkkipaikkoja on riittävästi.	
17. Invapysäköintipaikkoja on riittävästi	
<i>Julkinen liikenne -osa-alue yhteensä</i>	
<i>Kommentteja ja kehittämisehdotuksia:</i>	

Asuminen	Pisteet 1-3
1. Ikääntyneille on tarjolla riittävästi asuntoja, joissa asumiskulut ovat kohtuulliset. Asunnot sijaitsevat alueilla, jotka ovat turvallisia, lähellä palveluita sekä muita asukkaita.	
2. Edullisia kodinhoitoon ja huoltotöihin liittyviä palveluita on saatavilla riittävästi.	
3. Asunnot ovat hyvätasoisia ja tarjoavat riittävästi suojaa ja turvallisuutta.	
4. Asunnon sisätiloissa ja kerrostalojen yhteisissä tiloissa on helppo liikkua.	

5. Kodin muutostyöt ovat mahdollisia ja edullisia. Palvelujen tarjoajat ymmärtävät ikääntyneiden tarpeet.	
6. Julkiset ja yksityiset vuokra-asunnot ovat puhtaita, hyvin ylläpidettyjä ja turvallisia.	
7. Vammaisille ja heikkokuntoisille vanhuksille on tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Asuntoihin on saatavilla tarvittavat palvelut.	
<i>Asuminen -osa-alue yhteensä</i>	
<i>Kommentteja ja kehittämisehdotuksia:</i>	

Osallistuminen	Pisteet 1-3
1. Ikääntyneitä houkuttelevia tilaisuuksia pidetään julkisissa tiloissa kuten kirjastoissa, asukastuvilla, puistoissa ja kunnallisissa liikuntapaikoissa. Kiinnitetään huomiota syrjäytymisvaarassa oleviin.	
2. Erilaisiin tapahtumapaikkoihin on helppo päästä julkisilla kulkuneuvoilla ja ne ovat esteettömiä ja hyvin valaistuja. Aktiviteeteista ja tapahtumista sekä niiden esteettömyydestä ja liikenneyhteyksistä on tarpeeksi tietoa.	
3. Tapahtumien aikataulut sopivat ikäihmisille. Tarjotaan erilaisia aktiviteetteja palvelemaan eri vanhusryhmien tarpeita.	
4. Aktiviteetteihin ja tapahtumiin voi osallistua sekä yksin että muiden seurassa.	
5. Aktiviteetit ja tapahtumat ovat kohtuuhintaisia eikä niihin sisälly piilokuluja.	
<i>Osallistuminen -osa-alue yhteensä</i>	

Kommentteja ja kehittämisehdotuksia:

Arvostus ja sosiaalinen osallisuus	Pisteet 1-3
1. Ikääntyneiden mielipiteet otetaan säännöllisesti huomioon yksityisten ja julkisten palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa.	
2. Erilaisia tarpeita palvelevia tuotteita ja palveluita on tarjolla yksityisesti ja julkisella puolella.	
3. Palvelujen henkilökunta on kohteliasta ja avuliasta.	
4. Ikääntyneet ovat esillä tiedotusvälineissä ja heitä käsitellään positiivisesti ilman kaavamaisia ennakkokäsityksiä.	
5. Julkiset tapahtumat ja paikat suunnitellaan eri sukupolvien edustajille ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon eri-ikäisten tarpeet ja mieltymykset.	
6. Ikääntyneet huomioidaan myös perheille suunnatuissa tilaisuuksissa.	
7. Kouluissa tarjotaan mahdollisuuksia saada tietoa ikääntymisestä ja ikääntyneitä ihmisiä on mukana koulujen toiminnassa.	
8. Ikääntyneiden yhteiskunnallinen panostaminen tunnustetaan.	
9. Myös huonossa taloudellisessa tilanteessa olevilla vanhuksilla on mahdollisuus käyttää julkis-, vapaaehtois- ja yksityissektorin palveluja	
<i>Arvostus ja sosiaalinen osallisuus -osa-alue yhteensä</i>	

Kommentteja ja kehittämissuhteita:

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä	Pisteet 1-3
1. Ikääntyneille henkilöille on tarjolla joustavia mahdollisuuksia vapaaehtoisuuteen. Heille tarjotaan koulutusta ja opastusta.	
2. Ikääntyneiden työntekijöiden ominaisuuksia tuetaan ja hyödynnetään.	
3. Ikääntyneille työntekijöille on tarjolla joustavia ja kohtuullisesti palkattuja työpaikkoja.	
4. Iän perusteella tapahtuva syrjintä on kielletty henkilökunnan palkkaamisessa, irtisanomisissa, ylennyksissä ja koulutuksessa.	
5. Työympäristöjä pystyy muuttamaan vammaisten tarpeita vastaavaksi.	
6. Tuetaan ikääntyneiden ryhtymistä yrittäjiksi.	
7. Julkisen, yksityisen ja vapaaehtoisuussektorin toimielimet kannustavat ikääntyneitä osallistumaan päätöksentekoon.	
8. Ikääntyneille tiedotetaan mahdollisuuksista jatkaa työntekoa eläkeiän jälkeen.	
<i>Yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä -osa-alue yhteensä</i>	
<i>Kommentteja ja kehittämissuhteita:</i>	

Tiedonvälitys	Pisteet 1-3
1. Tehokas perustason tiedonvälitys tavoittaa kaiken ikäiset kaupunkilaiset.	
2. Tiedonvälitys on koordinoitua, säännöllistä ja tieto on helposti saatavilla.	
3. Ikääntyneitä kiinnostavaa tietoa on säännöllisesti tarjolla.	
4. Suositetaan helposti ymmärrettävää suullista tiedonvälitystä.	
5. Syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet saavat henkilökohtaista tiedonvälitystä.	
6. Julkiset ja kaupalliset palvelut tarjoavat henkilökohtaista palvelua pyydetäessä.	
7. Painettu tieto on tarjolla tarpeeksi isolla ja selkeällä kirjasinkoolla painettuna, otsikointi on selkeää.	
8. Suullinen ja kirjallinen tiedonvälitys on yksinkertaista, selkeää ja avointa.	
9. Puhelinvastaajapalveluissa käytetään selkää ohjeistusta ja vastaajan viesti on mahdollista kuunnella uudestaan.	
10. Ilmainen tai edullinen internetyhteys on tarjolla julkisissa paikoissa kuten kirjastoissa tai asukastuvilla.	
11. Laitteissa kuten kännyköissä, radioissa ja televisioissa on suuret näppäimet	
<i>Tiedonvälitys -osa-alue yhteensä</i>	
<i>Kommentteja ja kehittämisehdotuksia:</i>	

Sosiaali- ja terveystalvelut	Pisteet 1-3
1. Terveyst- ja tukipalveluja on tarjolla riittävasti terveyden edistämisen, säilyttämisen ja palauttamisen kannalta.	
2. Kotona tarjottavat palvelut sisältävät terveyst- ja hoivapalveluja sekä kodinhoitoa.	
3. Sosiaali- ja terveystpalvelujen sijainti on keskeinen ja ne on helppo saavuttaa eri kulkuvälineillä.	
4. Vanhusten palvelukeskukset ja asunnot sijaitsevat lähellä palveluita ja alueen muuta asutusta.	
5. Vanhusten käyttöön tarkoitetut rakennukset ovat turvallisia ja esteettömiä.	
6. Ikääntyneille on tarjolla selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa sosiaali- ja terveystpalveluista.	
7. Henkilökunta kunnioittaa ikääntyneitä asiakkaita ja heidät on koulutettu ottamaan huomioon ikääntyneiden tarpeet.	
8. Taloudelliset esteet julkisten palvelujen käytölle on minimoitu.	
9. Kaikenikäisten asukkaiden tekemää vapaaehtoistyötä pyritään tukemaan.	
10. Kaupungissa on riittävästi hautausmaita ja niille on helppo päästä.	
11. Kaupungin turvallisuutta koskevilla suunnitelmissa otetaan huomioon ikääntyneiden heikkoudet ja kyvyt.	
12. Palvelujärjestelmä on koordinoitu ja hallinnollisesti yksinkertainen.	
<i>Sosiaali- ja terveystpalvelut -osa-alue yhteensä</i>	

Kommentteja ja kehittämissuhteita:

Liite 2: Toimintasuunnitelma 2019-2025

TOIMINTASUUNNITELMA 2019 - 2025				
OSALLISUUS				
TAVOITE	TOIMENPIDE	KUNTALAISTA TUKEVAT	ARVIOINTI	AIKATAULU
1. Vanhusneuvostot tunnetaan	<ul style="list-style-type: none"> Tiedottaminen, näkyminen erilaisissa tapahtumissa Paikallislehdistö (esim. vanhusneuvosto lähettää kokouspöytäkirjan lehdistölle luettavaksi) Pöytäkirjat nähtäville Blogit yms. lehdesä/ilmoitustaululla Jalkautuminen kunnan eri sektoreille, eri asiantuntijoiden kutsuminen kokouksiin Jäsenet ikäihmisiä edustavista yhteisöistä esim. vuoroperiaatteella Edustajia eri hallintokunnista Vuoden ikäihmisen valinta kunnittain vanhusten viikolla 	Vanhusneuvosto yhteistyössä kunnan ja eri toimijoiden kanssa, kuntien hallitukset	<p>Tiedotteiden lukumäärä</p> <p>Uutiset lehdessä ym.</p> <p>Kokousten lkm</p> <p>Asiantuntijoiden lkm</p> <p>Moniäänisyyden arviointi</p> <p>Löytyykö riittävä asiantuntemus</p> <p>Kysely eri kohderyhmille</p>	Jatkuvaa valtuustokausittain

2. Vanhusneuvosto toimii asiantuntijana	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnissa on vanhusneuvoston toimintasääntö, joka tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään • VN:lta pyydetään lausuntoja ennaltaehkäisevästi • VN:lle annetaan riittävästi aikaa tutustua esityksiin • Vanhusneuvosto nostaa säännöllisesti ikäihmisiin liittyviä asioita keskusteluun ja tekee niistä aloitteita • Tekee aloitteita ikäihmisiin liittyvissä asioissa ja toimii mukana kehittämishankkeissa 	Vanhusneuvosto, kaupunki	Onko olemassa - on/ei/milloin päivitetty? Lausuntojen ja aloitteiden lukumäärä Vanhusneuvoston toimintakertomus vuosittaisesta toiminnasta	Vuosittain
3. Vanhusneuvostot toimivat maakunnallisesti yhteistyössä	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhusneuvostot kokoontuvat maakunnallisesti vuosittain 	Jokainen vanhusneuvosto vuorollaan kutsuu koolle ja hoitaa järjestelyt	Kokoontumiskerrat	Vuosittain
4. Ikääntyneet osallistuvat palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin	<ul style="list-style-type: none"> • Ikääntyneet ovat osallisina kehittämishankkeissa ja palveluiden uudistamissuunnittelussa, myös sähköisen asiainnin osalta • Kohderyhmän jäseniä oikolukemaan esitteitä - onko esitteet ymmärrettäviä ja tarpeeksi isolla tekstillä 	Perusturvatoimi, palveluntuottajat, vertaisohjaajat, kehittämishankkeet, kehittäjäasiakkaat, vanhusneuvostot	Kysely eri kohderyhmille miten ikääntyneet ovat päässeet osallistumaan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin Kehittäjäasiakkaiden lkm, osallistumiskerrat	Hankkeittain

<p>5. Iäkkäät ihmiset osallistuvat oman palvelu- hoito ja kuntoutussuunnitelmansa laadintaan. Palvelu- ja hoitotahtumissa kohdataan iäkäs ihminen vuorovaikuttaisesti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ikääntyneillä on mahdollisuus osallistua omien palveluiden suunnitteluun ja päätöksentekoon ja saada suunnitelma kirjallisesti • Ikääntyneen omaisella on ikääntyneen niin halutessa mahdollisuus osallistua palveluiden suunnitteluun ja päätöksentekoon • Huolehditaan, että puhutaan aina ensisijaisesti ikääntyneelle, ei ohi muulle henkilölle 	<p>Vastuuhoitaja/ suunnitelman laatija</p> <p>Perusturvatoimi Palveluntuottajat</p>	<p>RAI-arviointi ja siihen liittyvät mittarit</p> <p>Asiakaspalaute</p>	<p>2 kertaa vuodessa tai toimintakyvyn muuttuessa useamminkin</p> <p>Vuosittain</p>
<p>6. Omaisten ja läheisten roolin vahvistaminen ja osallistaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tiivis yhteistyö omaisten kanssa • Omaiset aktiivisia toimijoita 			
<p>7. Suunnataan etsivää työtä riskiryhmien tunnistamiseen ja löytämiseen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointia tukeva kotikäynti 80-vuotiaille ja ryhmäterveystarastukset riskiryhmille • Omaishoitajien hyvinvointikartoitukset ja muu tuki • Yhteistyö kyläyhdistysten ja seurakuntien kanssa ikäihmisten osallisuuden ja aktiivisuuden vahvistamiseksi 	<p>Perusturvatoimi, alueen omaiset ja läheiset ry, seurakunnat, kyläyhdistykset, vanhuseuvosto</p>		<p>Jatkuvaa</p>

TERVE JA TOIMINTAKYKYINEN IKÄÄNTYMINEN				
TAVOITE	TOIMENPIDE	KUNTALAISTA TUKEVAT	ARVIOINTI	AIKATAULU
1. Ikääntyneet toimivat aktiivisesti hyvinvointinsa edistäjinä	<ul style="list-style-type: none"> • Vertaisohjaajien verkoston vahvistaminen • Asiakasneuvonta.fi- sivustolla ikäihmisille suunnattua omahoidon materiaalia • Palveluista on tietoa tarjolla: palveluopas saatavilla kaupungin eri toimipisteistä, jaetaan myös hyvinvointia tukevien kotikäyntien yhteydessä 	Perusturvatoimi, kaupunki, järjestöt	Tapahtumien, toimijoiden ja osallistujien määrä, Palveluneuvontatilastot	Vuosittain
2. Ikääntyneellä väestöllä on mahdollisuus harrastaa ja osallistua	<ul style="list-style-type: none"> • Tarjolla on erilaisia tapahtumia hyvinvointiin ja terveyteen liittyen • Iäkkäille suunnattua, hyvinvointia ja toimintakykyä tukevaa koulutusta tarjotaan runsaasti • Tarjolla on toimintaa yhteistyössä eri järjestöjen kanssa • Tarjolla on eri-ikäisiä yhdistäviä tapahtumia ja talkoita ja muuta toimintaa 	Kunta, Perusturvatoimi, kolmas sektori	Tapahtumien, koulutusten, toimijoiden ja osallistujien lukumäärät	Vuosittain

3. Ystäviä kaikille - Lähimmäispalvelut/ Yksinäisyys ei ole hyvä ystävä	<ul style="list-style-type: none"> Kunnasta löytyy räätälöityjä toimintamalleja yksinäisyyden ehkäisemiseksi ystävätoiminta/ kolmas sektori/ seurakunnat seniorikahvilat, ”toimintatuvat” 	SPR, seurakunnat, järjestöt, vanhusneuvosto	Tapahtumien, toimijoiden ja osallistujien lukumäärät	Vuosittain
4. Liikunnalla hyvinvointia ja terveyttä	<ul style="list-style-type: none"> Somerolla on tarjolla ohjattua ikääntyneille suunnattua liikunta-toimintaa Liikunnan mahdollistaminen kodeissa Vuoden ikäliikkujan valinta 	Liikunta ja sivistys, Voimaa Vanhuuteen toimijat, Perusturvatoimi	Tapahtumien määrä osallistujien määrä Asiakastytyväisyystutkimukset	Vuosittain
5. Hyvä ravitseminen ja suun terveys	<ul style="list-style-type: none"> Tarjolla riittävästi tietoa oikeanlaisesta ravitsemuksesta (riittävä energian ja vitamiinien/ hivenaineiden saannin turvaaminen) 	Perusturvatoimi, Somero-opisto, liikuta ry, muut yhdistykset	Tapahtumien määrä, koulutusten ja luentojen määrä, ravitsemukseen ja suun terveydenhuoltoon liittyvään opastukseen osallistujien määrä	Vuosittain
ASUMINEN JA ELINYMPÄRISTÖ				
TAVOITE	TOIMENPIDE	KUNTALAISTA TUKEVAT	ARVIOINTI	AIKATAULU
1. Kunta ja Perusturvatoimi sekä alueen muut toimijat yhdessä tukevat toimenpiteitä, joilla lisätään toimivien, laadukkaiden sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta maakunnassa	<ul style="list-style-type: none"> Esitykset ja hankkeet tietoliikenneyhteyksien parantamiseksi Yhteistyö eri toimijoiden kanssa 	Kunta, Perusturvatoimi, yritykset		

<p>2. Ikäihmiset osallisina omassa elinympäristössään</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ikääntyneitä mukaan elinympäristön suunnitteluun • Esteettömän elinympäristön suunnittelu • Senioripuisto • Suunnitellaan erilaisia toimintoja eri kohderyhmille • Saattajien mahdollisuus osallistua halvemmalla tapahtumiin • Suunnitellaan julkisia liikenneyhteyksiä ikääntyneiden liikkumista ajatellen • ”Kimppakyytijärjestelmä” • Jaetaan tietoa, kutsutaan aktiivisesti koolle, kyselyitä toiveiden julki tuomiseksi • Kutsutaksit, palveluliikenne yhteistyönä/asiointiapuna • ATK-koulutuksen ja -tuen järjestäminen ikäihmisille • Ikääntyneet henkilöt osallistuvat toimipaikkojen suunnitteluun ja toimivuuden arviointiin (esim. liikunta- paikkojen esteettömyys yms.) • Vanhusneuvosto arvioi kunnan ikäystävällisyyttä 	<p>Tekninen toimi, kansalaisraati, vertaisohjaajat, SRK, järjestöt, kyläkaverit, ystäväpalvelu, kirjastot, vierailut eri kohteisiin, saattoapu, kehittämishankkeet, koulu- ja oppilaitosyhteistyö, vanhusneuvosto</p>	<p>Kyselyt eri tahoille, tapahtumien ja toimijoiden lukumäärät, osallistujat</p> <p>Vanhusneuvoston edustajien määrät työryhmissä. lausuntojen ja esitysten määrä</p> <p>Vanhusneuvostot/ Ikäystävällinen kunta: Yhteenveto arvioinnista ja kehittämisehdotuksista käsitellään vanhusneuvostossa. Ehdotukset viedään kaupungin päätöksentekoon.</p>	<p>Vuosittain</p> <p>Valtuustokausittain</p> <p>Vuosittain</p>
--	---	---	---	--

3. Fyysinen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa asunnon muutostöistä on saatavilla helposti Erilaiset asumisen tukimuodot Esteettömyyden huomioiminen (hissit, luiskat, ovien avautuminen, hiekoittaminen jne.) Hälytysjärjestelmät Myönteinen asenne naapuriapuun 	Vanhustyön keskusliitto, kunta, Perusturvatoimi, Iso-Apu, omaiset, 3-sektori, tekninen toimi	Kyselyt tutustumiskäynnit	Vuosittain (suunnittelu- / muutosvaiheessa)
4. Henkinen turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> Yksinäisyyden ehkäisy (Seurakuntien/SPR:n ystäväpalvelu, kummitoiminta, tukihenkilötoiminta, kouluvaarit/mummot, ikäkahvilat) Muistiongelmien huomioiminen 	Viranomaiset, seori-neuvola, järjestöjen yhteistoiminta, vapaaehtoistoimijat, koulut, oppilaitokset	Eri tahojen kävijä/käyttäjämäärät	Vuosittain
5. Ikäihmisten tukeminen muutoksiin varautumisessa	<ul style="list-style-type: none"> Neuvonta ja ohjaus esim. ennaltaehkäisevästi varautuminen muutokseen (esim. jätevesisäädökset ja esim. korjausavustusten haku) 	Kaupunki, Perusturvatoimi		
6. Ikäihminen pystyy asumaan omassa kodissaan mahdollisimman pitkään	<ul style="list-style-type: none"> Tarjolla erilaisia tukimuotoja esim. hälytysjärjestelmät ja muut teknologiaratkaisut, esim. ateria-automaattipalvelu 	Perusturvatoimi, yksityiset palveluntuottajat	Käyttöön otetut palvelut/lkm Toimiva huusholli vierailut/lkm	Vuosittain
7. Asuntojen ja asuinympäristöjen suunnittelussa huomioidaan tapaturmien ennaltaehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen Otetaan käyttöön toimintatapa korjaustarpeen arvioimiseksi, hissiavustusohjaus, seniorasumisen suunnittelu 	Kunta	Korjausavustusneuvonta	
8. Ekologisuus huomioidaan asumisessa	<ul style="list-style-type: none"> Materiaalit ympäristöystävällisiä Monikäyttöiset materiaalit, Kierrätys 	kunta		

PALVELURAKENNE JA OSAAMINEN				
TAVOITE	TOIMENPIDE	KUNTALAISTA TUKEVAT	ARVIOINTI	AIKATAULU
1. Lähipalveluiden turvaaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Erilaisia palveluita tarjolla, palvelujärjestelmän kuvaaminen (selvitys mitä on saatavilla missäkin) • Hoivayrityksiä hyödynnetään ikäntyneiden palveluissa 	Perusturvatoimi, kunta, palveluntuottajat	Asiakaspalaute	Vuosittain
2. Palvelurakenne on kotihoitopainotteinen, kotona asuu yli 93 % yli 75 vuotiaista	<ul style="list-style-type: none"> • Kotiin saatavat palvelut ovat monipuolisia ja saatavissa ympärivuorokauden • Kotihoito on toimintakykyä tukevaa 	Perusturvatoimi, kunta	Raportit	Vuosittain
3. SoTe-palveluihin pääsy kohtuullisessa jonotusajassa	<ul style="list-style-type: none"> • Toimintayksiköiden kehittäminen • Yhteydensaantia palvelujärjestelmään kehitetään • Palvelurakenne muuttuu tarpeiden mukaisesti 	Perusturvatoimi	Asiakaspalaute Raportit Jonotiedot	Jatkuvaa arviointia
4. Palveluohjausta saatavilla matalankynnyksen palvelupisteessä	<ul style="list-style-type: none"> • Eri vaihtoehtoja palveluohjaukseen; terveyskeskuksen ja kotihoidon palveluohjauksen vahvistaminen • Puhelin, terveyskeskuksen palveluohjaaja, internet, yleisötapahtumat • Yhden pisteen ja numeron palveluohjaus • Mahdollisuus saada myös terveysneuvontaa 	Perusturvatoimi	Raportit (minkä verran missäkin palveluissa käyttäjiä, mihin ohjautuneet)	Vuosittain jatkuvaa

5. Palvelut todellisen tarpeen mukaan	<ul style="list-style-type: none"> Hoidon- ja palvelutarpeen arviointia säännöllisesti ja palvelujen muutokset arviointien perusteella 	Perusturvatoimi, yksityiset palveluntuottajat	Raportit	Jatkuvaa
6. Ympäri vuorokautisessa pitkäaikaisessa hoidossa	<ul style="list-style-type: none"> Yksiköissä on pääasiassa yhden hengen huoneita Asiakkaalla mahdollisuus kalustaa oma huoneensa Yhteisissä tiloissa toimintakykyä tukevaa toimintaa 	Perusturvatoimi, palveluntuottajat, kolmas sektori	Asiakaspalautteet/- kysely	Vuosittain
7. Päällekkäisten palveluiden ehkäisy ja katkeamaton tiedon kulku	<ul style="list-style-type: none"> Toimitaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Yhteistyötä arvioidaan eri toimijoiden toimesta vähintään vuosittain 	Perusturvatoimi, kaikki toimijat		Jatkuva
8. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstörakenne vastaa asiakkaiden palvelutarvetta ammattillisen osaamisen ylläpito koulutuksen ja työyhteisön tuen keinoin Perehdytyksessä huomioidaan laaja-alaisesti tarvittavaa osaamista Kuntoutuksen osaamisen vahvistaminen henkilöstörakenteessa 	Perusturvatoimi, kaikki toimijat		Jatkuva
9. Laatu järjestelmä	<ul style="list-style-type: none"> Ikäihmisten palveluissa laatu järjestelmä käytössä, käyttöönotto vuoden 2019 aikana 	Perusturvatoimi	Laatu järjestelmä käytössä/ei käytössä	Jatkuva